

Всеукраїнська загальнополітична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА

СВІТЛИЦЯ

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 42 (1719)

П'ятниця, 19 жовтня 2012 р.

Видається з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

ЦЕ ЇХНЕ НЕБО... ДЕ ЙОГО ДУША

Десятирічна Ельмаз Кашка добре пам'ятає цей день — адже 16 жовтня народився дядя Петро Григоренко, який став для її народу «більше, ніж другом», — це вже цитуючи голову Меджлісу кримськотатарського народу Мустафу Джемілева. А в розумінні Ельмаз він просто дорога і рідна людина, завдяки якій і вона, і її близькі живуть у Криму. А кращого куточка на землі, звісно, немає і не може бути. Це вона чула ще від бабусі Веджіє Кашки, яку вперше позбавили домовки, коли вона була ровесницею Ельмаз. На засланні, в Узбекистані, поховали молодшу сестричку Веджіє, там поснули вічним сном їхні батько і мати. А троє старших братів, яких мобілізували на армійську службу, пропали безвісти. Невідомо, яка доля спіткала і Куртумера та Мустафу, котрих забрали до трудармії, де і загубилися їхні сліди. Тож із восьми дітей воєнне лихоліття та депортацію пережили лише двоє: сама Веджіє та її сестра Еміне.

Чи розповідала Ельмаз про все це бабуся, чи жаліла її ще не зміцнілу душу, але вони були однодумцями, і бабуся дуже здивувалась, коли Ельмаз раптом змовилась цього разу йти з нею разом і читати біля пам'ятника Петру Григоренку вірша. «Я ж його читала вже на День незалежності, мені потрібний інший вірш про дядю Петра», — ледь не плакала дівчинка.

Так, це дійсно було. І запам'яталося. Й написала я тоді в одній зі

своїх публікацій приблизно так: генерал Григоренко — це найкраще, що пов'язує кримськотатарський народ з Україною. І дійсно, він став і залишатиметься для багатьох поколінь символом людяності, мужності, доброти, самозречення. Сьогодні Петру Григоровичу виповнилося б 105 років, і «зустрів» він цю дату в колі люблячих людей. Вранці у Кафедральному соборі святих Рівноапостольних князів Володимира і Ольги Української православної церкви Київського патріархату традиційно відбулася панахида, на якій були присутні як укра-

їнці, так і кримські татари. Опівдні до пам'ятника генералові прийшли з кошиками квітів працівники Фонду розвитку Криму разом з депутатом ВР АРК, заступником голови Меджлісу кримськотатарського народу Рефатом Чубаровим, а пізніше — представники національного визвольного руху та інші громадяни, серед яких було чимало й українців. Тож молитви тут прозвучали двома мовами, а ще — звернення до Бога і Аллаха з проханням, аби дав він людям свободу, за яку завжди боролися кращі представники людства, у тому числі і генерал Григоренко, і що

напередодні виборів дуже актуально. Хтось згадував про події багаторічної давнини, пов'язані з депортацією і поверненням на Батьківщину; хтось мріяв про перейменування площі, де стоїть пам'ятник, на площу імені генерала Григоренка, який свого часу не міг стримати сліз, коли до нього приходили згорьовані кримські татари; хтось розповідав про катування генерала у психушках та його життя у вигнанні — в Америці, куди на його могилу Мустафа Джемілев привіз кримської землі.

(Закінчення на 2-й стор.)

МОВА
ПРО МОВУ

ЩО ПРИНЕСЕ
НОВИЙ
МОВНИЙ ЗАКОН
УКРАЇНЦЯМ
КРИМУ?

стор. 4

ПЕРЕД
ВИБОРОМ...

ХТО ВИНЕН
І ЩО РОБИТИ

стор. 6

«ДЖЕРЕЛЬЦЕ»

КРИМСЬКІ
ШКОЛЯРИ
В КОЗАЦЬКОМУ
КРАЇ!

стор. 13

ПАМ'ЯТАЙМО СВОЇХ ЗЕМЛЯКІВ

У волинському селищі Луків до 70-річчя Української Повстанської Армії, яка зародилася на Волині, було встановлено пам'ятний хрест. Пам'ятник «Борцям за волю і незалежність України» є архітектурною композицією рукотворного хреста та природного каменю, розміщених на червоно-чорному — під колір повстанського прапора — гранітному трьохсхдинковому монументі.

Рукотворний хрест, як і волинський та козацький хрести, є одним із різновидів мальтійського хреста, у якого рамена виконана у сокироподібній формі, що відображає багатовікову боротьбу нашого народу за свою православну віру і свободу. На передній частині хреста розміщено щит з малим Державним Гербом, який утворює нашу Україну як державу. Зворотну частину прикрашає напис: «Благословенною будь, моя Україно!» — це заклик молитися за свою рідну Українську Вітчизну.

(Закінчення на 3-й стор.)

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ
ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудючий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта"
"БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Рестраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.

Рукописи не рецензуються і не повертаються. Літвування з читачами - на сторінках газети.
Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (0652) 51-13-24
відділів - 51-13-25

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5,
2-й пов.,
к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф» вул. Фрунзе, 47-б м. Київ, 04080
Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ - ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
Генеральний директор Олександр БІЛІШ
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-63
Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019 код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnytvo@gmail.com

ПРЕЗИДЕНТ СТУРБОВАНИЙ РІВНЕМ ПОЛІТИЧНОЇ НАПРУГИ В УКРАЇНІ

Рівень політичної напруги в Україні є настільки великим, що люди почали втрачати розуміння того, що відбувається. Про це заявив Президент України Віктор Янукович у середу під час засідання Комітету з економічних реформ, передає кореспондент УКРІНФОРМУ.

«Політична напруга настільки велика сьогодні, настільки людям забили голови політики, що вони знову почали, як кажуть, втрачати орієнтири, хто говорить правду, а хто бреше», — сказав він.

В. Янукович наголосив, що виконавча влада не повинна займатися популізмом. Треба говорити народу правду, щоб люди чітко розуміли, хто і на що здатний. «Кожен на своєму місці, на своєму рівні буде нести відповідаль-

ність на всіх напрямках за те, що робить», — запевнив Президент.

Віктор Янукович заявив міністрам, що знає, як вони напередодні телефонували народним депутатам, щоб ті не голосували за деякі законопроекти. Про це він сказав під час засідання Комітету з економічних реформ, на якому були присутні представники усіх міністерств, віце-прем'єри та інші високопосадовці.

«Я знаю, як ви інколи гальмуєте ухвалення в парламенті тих чи інших законів. Як ви працюєте з комітетами. Дійде черга і до вас. Я все знаю. Я працюю із комітетами також. Тільки не розумію, навіщо це вам потрібно. Чи ви думаєте, що це крісло, яке ви отримали, воно довічне? І в мене терпіння закінчиться

колись», — сказав В. Янукович.

Президент додав, що дивився, як приймалися шість законів з адмінреформи. «Скільки було метушні. І ті, хто засвітився там з міністрів, вони в мене тут», — вдарив він кулаком по столу, де лежала тека з документами.

Після цього Президент додав, що мав розмову із деякими народними депутатами, які врешті-решт його зрозуміли.

«Не грайтеся з цими питаннями, погано закінчиться. Ми прийняли вчора ці закони. Півтора року вони провалялися у парламенті. Півроку тому ухвалили у першому читанні, а вчора, коли були внесені до порядку денного, намагалися їх зняти. Потім, коли залишили в порядку денному, почали бомбитися з усіх сторін депутатів, щоб не голосували. Дограється!» — наголосив В. Янукович.

http://gazeta.ua

НАЦРАДА ПРИЗНАЧИЛА ПРЕДСТАВНИКА В КРИМУ

Національна рада з питань телебачення і радіомовлення призначила своїм представником в Автономній Республіці Крим Євгена Хана, який до цього очолював головне управління інформаційної політики управління справами Ради міністрів Автономної Республіки Крим. Відповідне рішення Нацрада ухвалила на засіданні 17 жовтня.

Ця посада була вакантною понад два місяці, на її заміщення було оголошено конкурс, нагадав голова Нацради Володимир Манжосов. На конкурс подано три заяви, однак на конкурсну комісію з'явилися тільки два претенденти.

«Євген Анатолійович Хан має досвід роботи і той набір знань, який може посприяти якісному виконанню обов'язків представника Нацради. Це велика відповідальність, однак, як ми зрозуміли під час конкурсу, він добре розуміє специфіку регіону, специфіку роботи та комунікації з мовниками», — зауважила заступник голови Нацради, голова конкурсної комісії Лариса Мудрак.

Євген Хан повідомив на засіданні, що народився в Ленінграді, середню школу закінчив у Сімферополі. Має досвід роботи в державній службі, бізнесі, міжнародному співробітництві, соціології, має викладацьку практику.

«Телекритика»

В КРИМУ БУДЕ ВІРТУАЛЬНА БІБЛІОТЕКА

У Криму створюють єдину віртуальну бібліотеку для учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Про це повідомила міністр освіти і науки, молоді та спорту АРК Віталіна Дзоз на апаратній нараді 15 жовтня, передає пресслужба уряду автономії.

«Ми об'єднуємо всі бібліотеки в єдиний блок, щоб учні всіх шкіл могли за допомогою

комп'ютера зайти в цю віртуальну бібліотеку й вибрати будь-яку книгу», — повідомила міністр.

Крім того, у Криму активно впроваджується система інклюзивної освіти для дітей, які за станом здоров'я не можуть відвідувати заняття в класах. «Разом з канадським проектом ми встановлюємо комп'ютери для таких дітей, підключаємо їх до 31 школи, щоб діти могли навчатися індивідуально», — додала Віталіна Дзоз.

ОЛЕКСАНДР УСИК — НАЙКРАЩИЙ БОКСЕР СВІТУ

Олімпійський чемпіон українець Олександр Усик став володарем титулу «Найкращий боксер елітного чоловічого дивізіону — 2012» (незалежно від вагових категорій), увійшовши до числа переможців 10 номінацій найпрестижнішої церемонії нагородження найкращих боксерів, яку щорічно проводить Міжнародна асоціація аматорського боксу (AIBA). Про це повідомляє сайт aiba.org.

«Харизматичний та неймовірно талановитий боксер із Сімферополя вразив увесь спортивний світ своїми яскравими та беззаперечними перемогами на Олімпійських іграх 2012 року у Лондоні (Велика Британія). А переможний гопак, який Олександр Усик продемонстрував після перемоги у фіналі Олімпіади над італійцем Клементе Руссо, не залишив байдужими нікого», — йдеться у повідомленні.

У номінації «Найкращий боксер Всесвітньої серії боксу — 2012» переможцем було визнано українця Сергія Дерев'яненка. За підсумками двох попередніх сезонів Всесвітньої серії боксу, Сергій є лідером особистого заліку WSB.

Церемонія нагородження переможців відбудеться 7 грудня у Єревані (Вірменія), в день фінальних поєдинків молодіжного чемпіонату світу з боксу.

НАГОРОДИ ЗНАЙШЛИ ПЕРЕМОЖЦІВ

Вручено нагороди переможцям конкурсу на «Найкращу вишиванку», інформаційним партнером якого була «Кримська світлиця».

«Наймолодший учасник у вишиванці» Марк Босок відзначений настільною грою «Морський бій».

Переможниця у «дорослій» номінації Катерина Криво-

рученко отримала сертифікат на похід у боулінг «Піонер».

У номінації «Найбільша родина у вишиванці» перемогла родина Притул, яка також отримала сертифікат на похід у боулінг «Піонер». Але у «найвишиванішій кримській родині» було одно-стайно прийнято рішення передати свій

сертифікат редакції «Кримської світлиці» для нагородження переможців одного з творчих конкурсів серед читачів газети.

Широ вітаємо всіх учасників та переможців «вишиваного» конкурсу та сердечно дякуємо за переданий приз, який, обіцяємо, невдовзі також знайде свого героя!

Ліворуч — організатор конкурсу Любов Калмакова, праворуч — Богдан та Володимир Притули

Марк Босок з батьками

ЦЕ ЇХНЕ НЕБО... ДЕ ЙОГО ДУША

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

— Це наша земля, це наше небо, це наше сонце, це наші гори і море, — не стримуючи емоцій, вигукнула одна із промовляючих жінок, у якої гостювали син Петра Григоренка Андарій з онукою Тетяною.

Кожен спогад, кожна ниточка, що тягнулася через час і відстань від людини до Петра Григоренка, були тут на вагу золота. Серед інших, говорила і дружина вже померлого скульптора — автора пам'ятника, встановленого на площі. Вона згадувала, як кілька ночей разом з чоловіками чергувала біля пам'ятника, який перебував на стадії встановлення і цілком міг на ранок «зникнути».

Наприкінці мітингу навіть було проголосовано резолюцію-звернення до Верховної Ради нового скликання щодо перейменування нинішньої площі Радянської на площу Петра Григоренка та встановлення йому пам'ятника в Києві.

А люди, споріднені спільним минулим, ще довго не розходилися. Ми із Веджієханом розмовляли про те, де ж нам взяти нового вірша про генерала Григоренка, та ще й українською мовою, з перекладом кримськотатарською та російською вони мають намір впоратися й самі. Бо хоч сама Веджіє і неписьменна, та дітей виростила грамотними. Далося це не просто, адже кримськотатарських дітей у Криму не брали до школи. Було й таке, що виводили із класу, вхопивши за чуба. Тільки в 1975 році, завдяки клопотанням Андрія Сахарова, який вислухав жінку, ледь стримуючи сльози, її родину нарешті прописали вдома. А з 1969-го до 1974-го вона з п'ятьма дітьми пережила ще три «депортації», хоча й недалеко, але за межі Криму.

Жінка згадує, як прийшли до них вночі, дітей облили холодною водою, а їй запахли в рота хустку, аби не кричала, та так старанно, що

вивернули шелепу і вона потім два роки майже не могла їсти. Все це викликало у її сина жадливі стреси, йому просто затьмарило розум, прокидаючись вночі, хлопця втікав із дому, благаючи його порятувати від переслідувачів. А через рік помер. Бо не зміцнило його психіку і подальше проживання просто неба поміж лісом і кладовищем, і те, коли їх викинули із хати ввечері, а потім поселили туди якусь жінку. А коли Веджіє почала її погрожувати, хату засипали сільськогосподарським добривом і незабаром зовсім знесли.

Потім були поїздки до Москви, знайомство з дружиною Петра Григоренка Зінаїдою, а пізніше — і з ним самим. Але ж Веджіє Кашка і не хотіла нічого особливого — просто жити непростим сільським життям у своїй хаті на своїй Батьківщині, як живе тепер. То хіба вона не вистраждала права сказати вголос, як її подруга по нещасттю, «це наша земля, це наше небо, це наше сонце, це наші гори і море!».

І якби ми, українці, вміли так любити свою Батьківщину, хіба б дозволили зникнути над нашими національними цінностями і святинями? Тож виконую завдання Веджіє-ханум — це щодо оновлення репертуару для маленької Ельмаз. Можливо, у когось вже є або хтось готовий написати вірш про Петра Григоренка українською мовою до наступної знакової дати у житті наших обох народів?

Тамара СОЛОВЕЙ

КРИМСЬКІ ТАТАРИ ВИМАГАЮТЬ НЕ ОБРАЖАТИ ХРИСТІЯН

«Фонд розвитку Криму», очолюваний помічником народного депутата України, лідера кримськотатарського Меджісу Муштафи Джемлієва, звернувся з відкритим листом до телеканалу «Інтер» з вимогою припинити зухвання над християнськими релігійними символами і образу почуттів віруючих.

Причиною звернення стали бігборди, що рекламують нове шоу телеканалу під назвою «Червоне або Чорне». У відкритому листі фонду зазначається, що бігборди з рекламою шоу, що заповнили міста і селища країни, виконані «в образливо-ціничному вигляді»: телевізійні ведучі цього шоу — Володимир Зеленький та Дмитро Шелелев — зображені на рекламних плакатах «з псевдобожими обличчями, обрамленими» німбами «у вигляді атрибутів наживи — рулеток з казино».

«Глумлячись над релігійними символами, що відображують глибокі й ширі почуття християн, телеканал шукає дешевої і скандальної популярності. Популяризація азарту і збагачення, карикатурно обрамлених спотвореними символами християнської віри, — що це: просто нові рішення рекламистів або частина філософії телеканалу, його оригінальна візитна картка, як висловлюються на професійному сленгу — фішка? Особиста справа власників і акціонерів «Інтера», його менеджменту, співробітників — сповідувати чи ні будь-яку релігію, бути атеїстом або гностиком, але обов'язок кожного в нашій країні — поважати закони і Конституцію, які захищають релігійні почуття громадян і забороняють їх ображати», — підкреслюється в листі.

У тексті листа також зазначено, що українське суспільство визнано найбільш толерантним та миролюбним в Європі. «Не хочеться, щоб ці традиції руйнувалися в процесі новоявленого «поклоніння» золотому тільцю. Тим більше, що ті, хто має пряме відношення до телеканалу, сповідують інші цінності, принаймні на публіці, — йдеться у зверненні. — Низька культура породжує тільки низький смак, низький смак служить тільки низьким інтересам».

Зазначимо, що президентом «Фонду розвитку Криму» є помічник народного депутата М. Джемлієва Рустем Умеров, а генеральним директором — також помічник того ж парламентаря Олексій Скорик.

ПЕРШІ ПРИЗОВНИКИ З КРИМУ ВИРУШИЛИ ДО МІСЦЯ СЛУЖБИ

Минулого тижня у військовому комісаріаті Автономної Республіки Крим відбулось перше урочисте відправлення призовників з республіканського збірного пункту. Понад 200 юнаків, які прибули на збірний пункт, зайняли свої місця в строю, готові до майбутнього випробування їхньої фізичної і моральної витривалості. Перша група з 58 чоловік вирушає до військових частин уже зараз, інші — найближчими днями.

У заході взяли участь представники Верховної Ради, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, Постійного Представництва Президента України в автономії, ветерани, військовослужбовці, представники православної духовенства та Духовного управління мусульман Криму, члени родин майбутніх захисників Вітчизни.

— Захист Батьківщини — справа серйозна й відповідальна, — зазначив у своєму зверненні до призовників військовий комісар Автономної Республіки Крим генерал-майор Володимир Данчук. — У всі часи, на всіх поворотах історії нашої країни місія захищати Батьківщину була найпочеснішою. Впевнений, що кожен з вас пам'ятатиме і підтримуватиме протягом своєї служби традиції вірності військовому обов'язку, бойовому братерству і присязі, буде гідно нести славу естафету старших поколінь кримчан.

Він також привітав призовників з присвоєнням першого військового звання.

Наприкінці заходу призовники мали змогу

отримати благословення від православного священика та представника Духовного управління мусульман Криму.

— Призовники, які прибувають на збірний пункт для відправлення у військові частини, тричі на добу забезпечуються гарячою їжею, — зазначає начальник відділу обліково-призовної роботи, заступник військового комісара автономії підполковник Гарій Ключев. — Підготовлені та функціонують спальні приміщення, в яких створені всі умови для відпочинку, класи, обладнані телерадіоточками та сучасною наочною агітацією, що дозволяє вести ефективну агітаційно-пропагандистську роботу щодо прийняття на військову службу за контрактом. На медичній комісії республіканського збірного пункту створені належні умови для діагностики та поглибленого медичного обстеження призовників.

Взагалі восени на строкову військову службу з Криму буде призвано 880 юнаків, з них 485 проходять службу безпосередньо у Збройних Силах України, решта — в інших військових формуваннях. Це порівняно з весняним призовом на 120 осіб менше, а враховуючи, що бажаючих служити у війську серед кримської молоді знайшлося багато, призовні комісії мають змогу здійснити більш досконалий відбір.

Регіональний медіа-центр
Міністерства оборони України в АР Крим

ПАМ'ЯТАЙМО СВОЇХ ЗЕМЛЯКІВ

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

Природний камінь символізує природну міцність і твердість духу українського народу, його древню мудрість та незламність. Цей пам'ятник встановлено з ініціативи та за підтримки окремих громадян і посадовців Лукова (всього 23 особи).

Тут 14 жовтня 1942 року так звані шугмані-поліцаї майже всім складом, понад два десятки людей, влаштували свято на честь Покрови Пресвятої Богородиці. За святковий стіл запросили сімох німецьких офіцерів і управителів району. Добряче їх напоїли, а потім зв'язали, посадили в кімнату для арештантів, зброю відбрали, окрім особистої, з якої витягли патрони, і пішли в ліс.

Недалеко від урочища Вовчак, бази УПА, біля села Дольськ Турійського району знаходився партизанський загін ім. Леніна, командиром якого був Іванов, куди Степан Омелянюк прилаштував із села Годовичі чотирьох євреїв і військовополоненого — поволзького татарина Зіновія Софіна. До речі, обидві військові структури — вояки УПА і червоні партизани спілкувалися, бо воювали на одній території проти спільного ворога — фашистів. Жодних неприязних стосунків між ними під час фашистської окупації не було.

Сім'я Степана Омелянюка врятувала двох єврейських хлопців — Рубіна Гросера і Лейбу Дейварка, яких у січні 1944 року переправили в партизанський загін, потім вони воювали в Червоній Армії. Рубін Гросер у Відні 1945 року перейшов до американської зони і виїхав до Нью-Йорка. Лейба Дейварк у 1945 році, демобілізувавшись з Червоної Армії, повернувся до Лукова, де його мобілізували в міліцію. Степан Омелянюк також

проживав у Лукові, і Лейба Дейварк часто приходив до нього радитися.

У 1946 році, прийшовши до Степана Омелянюка, він запитав: «Що мені, Степане, робити? Мене примушують йти в ліси і вбивати вояків УПА, з якими я добре знайомий був під час мого партизанського минулого. Ми розташовувалися в одному лісі. То ти ж, Степане, мене і Рубіна врятував від німців, а тепер ось так у лісі невідомо за що можна загинути... Що робити?».

Степан сказав: «Лейбуку, йдемо до Ягодина, що на кордоні з Польщею. Через річку Західний Буг переправишся до Польщі». На березі Західного Бугу попрощались, і Лейба у міліцейській формі переправився в Польщу, звідки виїхав до Аргентини, де жив до самої смерті у 1994 році. Його двоюрідний брат приїздив до Лукова в родину Омелянюків 24 червня 1993 року на відкриття трьох пам'яток розстріляним євреям.

Загалом на території Волині і зокрема в Турійському районі діяло чимало людей, які допомагали українським повстанцям. Це — Степан, Марія і Олександр Омелянюки, Антон і Ликера Карлуки, Гнат, Варвара, Петро та Віталій Мартинюки, Василь та Калістрат Карасі, Ганна Остапенко та інші. Через багато років ці люди одержали звання Праведників України і Світу, дехто — посмертно. Вони були зв'язківцями, обшивали вояків і готували їм їжу, були й такі, що, вступивши до УПА, віддали своє життя у боях із ворогом.

Ці люди гідні пам'яті вдячних земляків, їхні імена повсякчас будуть у наших молитвах.

Дмитро ОМЕЛЯНЮК,
Праведник України
м. Сімферополь

СЕВАСТОПОЛЬСЬКІ ОФІЦЕРИ ЗВІТУВАЛИ...

За сприяння командування ВМС України в клубі Академії військово-морських сил імені П. С. Нахімова 5 вересня цього року відбулися звітно-виборні збори Севастопольської організації Співки офіцерів України. Збори розпочалися спільною молитвою, яку очолили військові капелани ієрей Микола Квич (УГКЦ) та ієромонах УПЦ КП Макарій.

Окрім історичної довідки про тих, хто стояв біля витоків створення Севастопольської організації СОУ, та звіту про роботу голови та виконавчого комітету організації, учасники зборів вшанували пам'ять побратимів, які відійшли у вічність, а саме: віце-адмірала, Героя Радянського Союзу, повного кавалера орденів Б. Хмельницького Володимира Пилипенка, полковника медичної служби, кандидата медичних наук Валерія Романова та полковника медичної служби, кандидата медичних наук Вадима Алфімова.

Учасники зборів мали мож-

ливість переглянути відеоряд про діяльність Севастопольської СОУ за останні два роки роботи, що підготував для звіту заступник голови капітан 2 рангу Тимур Баротов.

Під час урочистого відкриття зборів голова Севас-

топольської СОУ полковник Василь Касюк вручив срібний кубок переможцю у Всеукраїнському шаховому турнірі (Меморіал члена Співки офіцерів України, депутата Верховної Ради України митника скликача — підполковника Анатолія Єрмака) серед

членів СОУ — капітану 2 рангу Олексію Сієну.

Член проводу Севастопольської СОУ капітан 1 рангу Вадим Махно представив нову історичну книгу-довідник воєнного колабораціонізму російського козацтва в Другій світовій війні «Казачий

війська 3-го рейха».

Заступник голови організації капітан 2 рангу Тимур Баротов презентував 1 частину нового історико-документального фільму режисера Івана Канівця «Українська революція» про події 1917-1918 років за спогадами Всеволода Петріва, в якому Тимур Баротов безпосередньо

брав участь як актор.

Полковник Василь Касюк втретє обраний головою Севастопольської СОУ. Збори також вибрали виконавчий комітет у складі 9 осіб.

Учасників зборів привітав пам'ятною адресою командувач ВМС ЗСУ віце-адмірал Юрій Ільїн.

Лариса ГАЙДУКЕВИЧ

ЩО ПРИНЕСЕ НОВИЙ МОВНИЙ ЗАКОН УКРАЇНЦЯМ КРИМУ?

Українці – народ оптимістичний. Нещодавно дізнався, що деякі кримські романтики почали закидати органи місцевої влади листами. Мовляв, якщо вже Верховна Рада прийняла контроверсійний закон Колесніченка-Ківалова, то давайте спробуємо пошукати у ньому хоча б якийсь позитив для Криму. Оскільки закон нібито відстоює двомовність (а в Криму – тримовність), то чи не пора вже місцевій владі приступати до конкретних дій? Давно вже можна було замінити одномовні вивіски на території АРК на тримовні (українсько-російсько-кримськотатарські). Якщо вже «клятий шовініст» Ющенко кримськотатарську ігнорував, то нова влада може виправити цю грубу помилку. Місцеві українці будуть не проти – їх влаштує відновлення історичної справедливості стосовно кримськотатарського народу. Головне, щоб при цьому не відсувалася на другий план українська. Адже в АРК наша мова усі двадцять років ігнорувалася. Шкіл відкрити не дають, обмежуються окремими україномовними класами. Примудряються не добудувати навіть ті школи в стратегічних для українства містах, що обіцяли президентами. Приємним винятком у суцільному ігноруванні державної мови можуть бути хіба що придорожні написи та вивіски на державних установах. Але ж останні становлять мізерний відсоток від усєї візуальної інформачії! Від такої обмежено-звуженої тримовності (кримськотатарська також інколи присутня) не легше нікому – ні українцям, ні кримським татарам. А от якби влада рішуче виділила по третині візуального простору для кожної мови: державної української і двох офіційних – російської і кримськотатарської, тоді справді можна було б говорити про новий мовний закон з повагою. Вдячні були б і кримські татари, і українці.

«Світличанин» Олексій Супрун також вважає, що конкретний мовний «позитив» у Криму бодай трохи пом'якшить ставлення всіх українських громадян до нового скандального закону. Але чи буде він, оцей довгоочікуваний позитив? Досвід спілкування самого Олексія Михайловича із владою (він є одним із активних «контактерів-лістувальників») поки що не дарує особливих надій.

Як законослухняний громадянин, він написав стривоженого листа голові Кіровської районної ради Михайлу Іванову ще 28 серпня цього року:

«Шановний Михайле Ростиславовичу! Завдяки наполегливій роботі Партії регіонів Верховна Рада ухвалила Закон «Про засади державної мовної політики». 8 серпня 2012 року Президент України Віктор Янукович підписав цей Закон. 10 серпня 2012 року прийнятий та

підписаний закон набув чинності. Єдина кримська команда Партії регіонів мала б гарантувати його реалізацію, але за дві декади серпня результат нульовий. Прошу Вас згідно зі ст. 27 Закону «Про засади державної мовної політики», ст. 10 та ст. 24 Конституції України – топоніми, назви всіх вулиць, вивіски на всіх установах, приймальні Партії регіонів, стели при в'їзді до м. Старий Крим зі сторони Сімферополя, «Соціальний центр Юлії Левочкиної» (це ж вершина цинізму – за державний кошт зневажати і ганьбити державу) виконати державною, а поруч або нижче можна відтворити його відповідник кримськотатарською та російською мовами. Для зразка можна використати вивіску Старокримської музичної школи, яку виготовили майже 20 років тому без будь-яких порушень законів і Конституції. Чітке виконання законів вирішить багато проблем гуманітарної сфери, які дуже відчуваються в автономії, це основа міжнародної злагоди та громадського миру в Криму. Будь ласка, зверніть увагу на важливість порушеного питання, від виконання закону виграють усі. Але, як неодноразово наголошував і Президент України В. Ф. Янукович, і голова уряду України М. Я. Азаров, місцеві чиновники чинять шалений спротив та гальмують ініціативи керівництва держави...».

Для наочності Олексій Михайлович вклав у конверт два фото: перехрестя вулиць «Свободи» і «Ленина» (українська і кримськотатарська мови там ігноруються) та вивіску на місцевій музичній школі: «Старокримська дитяча музична школа – Эски кьырымдаки балалар ичюн музыка мектеби – Старокримская детская музыкальная школа», яка може бути взірцем для всіх кримських чиновників на найближчі десятиліття. Здавалось б, підійшов до справи конструктивно, то й відповідь мала б бути конструктивною. Але тут Олексія Михайловича спіткало розчарування. По-перше, відповідь не сама голова Кіровської районної ради, а його заступник В. О. Довгий: «Ваше звернення з приводу реалізації Закону України «Про засади державної мовної політики» розглянуто виконавчим апаратом Кіровської районної ради. По суті поставлених Вами запитань повідомляємо наступне.

Органи місцевого самоврядування відповідно до ст. 19 Конституції України можуть діяти тільки у спосіб та в межах, встановлених Конституцією та законами України. Всі дії щодо реалізації зазначеного закону, пов'язані з фінансуванням з бюджету, можуть проводитися виключно в межах коштів, затверджених в бюджеті на ці цілі. При формуванні бюджету на 2012 рік витрати щодо реалізації зазначено-

Олексій Супрун біля монастиря Сурб-Хач

го закону не планувалися, тому реалізація багатьох його норм можлива тільки після затвердження Радою міністрів АРК плану заходів та виділення на ці цілі бюджетних коштів».

До речі, аналогічна відповідь прийшла і з Кіровської районної державної адміністрації в АРК:

«Дії РДА, а також органів місцевого самоврядування щодо реалізації Закону пов'язані з фінансуванням з місцевих бюджетів у межах коштів, затверджених на ці цілі. При формуванні бюджетів на 2012 рік витрати щодо реалізації зазначеного Закону не планувалися. Таким чином, реалізація багатьох вимог Закону можлива тільки після затвердження Радою міністрів АРК Крим плану заходів та виділення на ці цілі бюджетних коштів. Заступник голови райдержадміністрації А. Р. Халітов».

Отже, все впирається в коштів? Це неабияке заспокоєння. Адже в такому разі можна без зволікань вже приймати рішення про придорожні покажчики трьома мовами. До речі, кримські татари пропонують компромісний варіант, коли населені пункти не перейменовуються, а просто внизу вказується історична назва топоніму кримськотатарською мовою. Це набагато «м'якший» варіант, ніж масштабна ініціатива Олеся Донія – повернення довоєнних назв населених пунктів. А на компроміс найрезонанніше відповісти таким же кроком влади назустріч – тільки так ми й зможе-

мо досягти стабільності і злагоди в Криму. А коли будуть коштів – ідея швидко реалізується. Головне, щоб народ знав – робляться спроби якоюсь гармонізувати ситуацію, а «валуєвський сценарій» владою навіть не розглядається. Це не що інше як наклеп, розпатакування недолугої опозиції, яка мріє дорватися до депутатських крісел. Нам, простим громадянам, крісла «не світять», для нас головне, щоб країна рухалася вперед без ривків і хитань у різні боки. Якщо справа лише в коштах, то на сторінках місцевих газет мовне питання могло б жваво обговорюватися. Причому в конструктивному ключі. Мовляв, державою коштів поки не виділяються, але власники приватних установ: кафе, магазинів, кіосків уже мають право (бо ж закон працює!) використовувати в оформленні три мови: державну українську і дві офіційні мови – російську і кримськотатарську. На півострові є багато толерантних громадян, які вірять у мирне співіснування націй і хочуть якоюсь гармонізації. До речі, якби таке обговорення було ініційоване, то кримчани швидко переконалися б, що ні у Києві, ні у Львові ніхто не мріє про «наси́льницьку українізацію» Криму. А ось таких людей, які хотіли б переконалися у крахові російської імперської політики в Криму, справді є багато по всій Україні. Бо про реалії АРК вони добре знають... Ці реалії усі два десятиліття незалежності викликали занепокоєння у демократично налаштованих громадян.

Навесні, у квітні, я провів кілька днів у Старому Криму. Олексій Супрун організував тоді екскурсію у древній вірменський монастир Сурб-Хач. Ми звернули увагу на те, як трепетно купка монахів з Вірменії ставиться до своєї рідної мови. У них вона завжди на почесному місці, тоді як українці часом не можуть відстояти її навіть під російським відповідником. Вірмени використовують ще й російську і англійську (див. фото), а ось мова титульної української нації та корінного кримськотатарського народу взагалі не береться до уваги. Це якраз свідчить про серйозні перекося, які досі існують в АР Крим. Хочеться вірити, що новий закон забезпечить бодай незначний поступ у гуманітарній сфері.

Сергій ЛАЩЕНКО

Вірмени свою мову шанують...

Кримські татари свою мову тут відстояли

А це зразок «наси́льницької українізації»

РОБОЧА ГРУПА СХВАЛИЛА ЗМІНИ

Робоча група з питань мовного законодавства на засіданні минулого тижня схвалила законопроект про зміни до Закону України «Про засади державної мовної політики». Про це з посиланням на віцепрем'єра з гуманітарних питань – міністра охорони здоров'я Раїсу Богатирьову повідомляє ZN.UA.

«Робоча група більшістю голосів схвалила проект закону про зміни до Закону України «Про засади державної мовної політики». Даний документ буде передано до Міністерства юстиції України з перспективою подальшого подання у Верховну Раду України», – сказала пані Богатирьова після засідання.

Крім того, за словами віцепрем'єра, робоча група затвердила проект концепції Державної національно-культурної програми всебічного розвитку і функціонування української мови. Найближчим часом, зазначила Богатирьова, цей документ буде передано на узгодження в Мініюст, а потім винесено на засідання Кабінету Міністрів для затвердження.

Присутній на засіданні робочої групи один з авторів закону про основи державної мовної політики Вадим Колесніченко (фракція Партії регіонів) розповів в інтерв'ю «Інтерфакс-Україна», що на засіданні він голосував проти затвердження цих документів.

«Це цинічне, хамське, образливе ставлення до 15 мільйонів громадян України, права яких по суті спробували розтоптати», – вважає він.

Колесніченко пояснив, що в розробленому законопроекті пропонується, що регіональною мовою може стати на території, де цією мовою говорять не менше 30% населення. Ще одна норма законопроекту пропонує, що за затвердження регіональної мови необхідно зібрати підписи не менше 30% населення, яке проживає на даній території, після чого таке рішення затверджується органом місцевого самоврядування, і вже потім цей орган місцевого самоврядування повинен звернутися до Верховної Ради, яка повинна буде ухвалювати спеціальний закон.

«Тобто мається на увазі, що в Україні буде ухвалено близько 4 тисяч законів з кожної конкретної території, що, безумовно, є абсурдним, просто підірває мовну ситуацію в Україні, а питання захисту прав людини та реалізації Хартії регіональних мов доводить до абсурду», – підсумував пан Колесніченко.

Як повідомляла «Телекритика», закон «Про засади державної мовної політики» було ухвалено 3 липня в редакції першого читання. Голосування за закон відбувалося з порушенням норм регламенту, про що заявили представники опозиції. Голова Верховної Ради Володимир Литвин підписав закон 31 липня, а Віктор Янукович – 8 серпня.

Після цього російській мові надали статусу регіональної в Одесі й Одеській області, Севастополі, Донецькій, Запорізькій, Луганській, Дніпропетровській і Херсонській областях, а також у Харкові, Запоріжжі та Миколаєві, Донецьку, Луганську, Ізмаїлі, Херсоні, Ялті та Красному Лучі.

Групу з доопрацювання «мовного закону» очолила Р. Богатирьова. До складу групи увійшли 42 учасники, які розділилися на дві підгрупи – під керівництвом экс-президента Леоніда Кравчука та ректора Київського національного університету ім. Т. Шевченка Леоніда Губерського.

«Телекритика»

У КРИМСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ — НОВІ ГОЛОВА ТА ОФІС. ЧЕКАЄМО НОВИХ КНИГ!

Наприкінці вересня у Сімферополі відбулася звітно-виборна конференція Кримської республіканської організації Національної спілки письменників України. Письменники говорили про наболіле, про те, що організація роз'єднана, втратила свій авторитет, що попередній керівник усунувся від покладених на нього завдань, не спирався на письменницький актив, без погодження з президією самочинно прийняв рішення.

На конференції було обрано нове керівництво організації. На посаду голови КРО НСПУ із запропонованих кандидатів Володимира Казаріна, Михайла Вишняка (взяв самовідвід) та Бориса Фінкельштейна обрано останнього.

Згідно зі статутом КРО НСПУ сформовано три творчі об'єднання україномовних, російськомовних і кримськотатарських письменників, які очолили Михайло Вишняк, В'ячеслав Кілеся та Різа Фазил.

Новообраний голова Борис Фінкельштейн на запитання нашого кореспондента про перші кроки, які він планує здійснити для повернення престижу і авторитету Кримської письменницької організації, її згуртованості і налагодження нормальної роботи, відповів:

— Все це накреслено в моїй програмі, виголошеній на конференції, і найбільш важливе в ній — це термінове вирішення питання з приміщенням, де б проходила

поточна робота, засідали творчі секції, проходили зустрічі письменників, приймалися гості і відвідувачі. Важливо також обладнати цей офіс відповідною технікою, потрібним устаткуванням. На часі створення сайту організації, можливість спілкування письменників в Інтернет-просторі. У найближчій перспективі також вирішення питання з приміщенням літературного клубу, створення благодійного фонду з його постійним поповненням коштами.

Важливою є й видавнича справа, налагодження випуску періодичних видань, зокрема, літературного журналу трьома мовами, де б друкувалися кращі твори наших письменників. А для їхнього заохочення будуть засновані літературні премії.

Своїм обов'язком бачу і захист авторських прав та інтелектуальної власності. Нагальними є соціальні питання, й серед них — призначення пенсій літнім соціально незахищеним авторам і стипендій молодим літературним талантам.

Одне слово, роботи вистачає. Думаю, що, спираючись на членів президії КРО НСПУ та письменницький актив, ми зможемо виконати все намічене, підняти авторитет нашої організації.

Про те, що слова голови КРО НСПУ не розходяться з ділами, свідчить той факт, що кримські письменники вже мають свій офіс, обладнаний усім необхідним для нормальної роботи.

Із виступу голови творчого об'єднання україномовних письменників Михайла Виш-

Керівник Кримського відділення «Приватбанку» і голова Кримської республіканської організації Національної спілки письменників України Борис Фінкельштейн

няка на звітно-виборній конференції КРО НСПУ:

— Незважаючи на наявні проблеми, кримські письменники активно працюють. Серед них чимало талановитих майстрів слова. Всі ми робимо одну справу, незалежно від мови, якою пишемо. Хочеться навести слова Тараса Шевченка, який виступив на захист письменниці Марко Вовчок, котрій стали дорікати, що, написавши блискучі «Народні оповідання» українською мовою (хоча за національністю вона була росіянка), потім створила не менш талановиті російськомовні «Рассказы из народного русского быта» та інші твори.

У відповідь на звинувачення письменниці з цього приводу Шевченко мовив: «Нехай пише хоч і по-самодільськи, аби писала правду».

Звичайно, нашій роботі останнім часом не сприяли ні фінансові, ні організаційні проблеми. Спілка стала втрачати своє лице. І в цьому винен не лише колишній голова КРО НСПУ В. Бушняк, а мабуть, і всі ми, ли-

шивши його наодинці з усіма проблемами. Багато років будучи відповідальним секретарем нашої організації, я знаю цю роботу, як кажуть, зсередини і бачу шляхи її покращення. Нам нічого ділити, всі ми хочемо донести своє слово читачам. І це нас єднає. Думаю, що реорганізаційні заходи згідно з положеннями статуту КРО НСПУ поліпшать роботу організації. Тому україномовні письменники вітають пропозицію керівництва НСПУ про повернення згідно з цим статутом до трьох творчих письменницьких об'єднань — україномовного, російськомовного і кримськотатарськомовного.

Нині, в часи суспільних протистоянь, слово письменника стає актуальним і може сприяти консолідації. В усі часи майстри слова прагнули бути виразниками людських дум, навчителами нації, її поведирями. Тому хочеться навести слова ще одного нашого класика Євгена Маланюка: «Як в нації вождя нема, тоді вожді її — поети!». Будьмо гідні звання письменника!

Михайло Вишняк і прес-секретар голови КРО НСПУ Аркадій Левін в новому приміщенні кримських письменників (м. Сімферополь, вул. Октябрська, 12, тел.: 25-80-11, 27-49-82)

КРИМЧАНИ ОЧИМА СТАРОГО КРИМЧАКА

Персональна фотовиставка під такою назвою, третя за рахунком, Марка Пуріма (Агатова) відкрилася в рамках Днів кримчакської культури в Євпаторійському міському краєзнавчому музеї.

Марк Пурім — заступник голови республіканського товариства кримчаків «Кримчахлар», головний редактор літературно-художнього, нау-

ково-популярного журналу «Кримчаки», депутат Євпаторійської міськради, заслужений працівник культури АР Крим, в Євпаторії більше відомий під літературним псевдонімом Агатова. Він — автор двох десятків романів, повістей, оповідань. За мотивами його повісті «В павутині смерті» в дев'яностих роках минулого століття на Центральній кіностудії дитячих і юнацьких фільмів ім. М. Горького в Москві був знятий художній фільм «Гра на мільйони». Нині письменник завершує роботу над своєю новою книгою «Код страху Маркуса Крими».

На фотовиставці «Кримчани очима старого кримчака», розміщеній у двох великих залах, демонструються фотографії, героями яких стали кримчаки, караїми, кримські татари та представники інших народів, що проживають на

півострові. М. Пуріма привітала з новим творчим досягненням секретар Євпаторійської міської ради Анжела Ніколаєнко, Мирнівський селищний голова Олег Парасків, голова культурно-просвітницького товариства кримчаків «Кримчахлар» Дора Піркова, голова грецької общини «Елефтерія» з Євпаторії Тетяна Муравйова, завідувач відділу міського краєзнавчого музею Тетяна Гур'янова, голова євпаторійського фотоклубу «Надія» Юрій Теслев та інші.

У концертній програмі на мистецькому святі виступили національні творчі колективи, зокрема, державний кримськотатарський ансамбль «Хайтарма», народний караїмський ансамбль «Фідан» («Паросток»), народний ансамбль грецького танцю «Елефтерія», кримськотатарський ансамбль «Севінч»

(«Радість»). Завідувач народного історико-етнографічного музею кримчаків Ніна Бакші прочитала кримчакською мовою свої вірші «Хайтарма» та «Я почую», а кримчакська група «Рувшан» («Радість») Театру танцю народів світу «Мозаїка» виконала «Весільну кримчакську сюїту».

Після презентації фотовиставки співробітники музею ознайомили її учасників з історією і культурою цього древнього народу, що перебуває нині на межі зникнення, з копіями архівних документів, фотографіями, предметами побуту та особистими речами євпаторійських кримчаків.

Зінуре ІСМАЙЛОВА, провідний методист відділу зв'язків з національно-культурними, громадськими організаціями та міжрегіональної співпраці ДО «Всеукраїнський інформаційно-культурний центр»

3 ЮВІЛЕЄМ!

12 жовтня у Сімферополі в Кримському академічному російському драматичному театрі імені М. Горького відбувся ювілейний вечір, присвячений 60-річчю Володимира Денщикова.

Привітати Володимира Анатолійовича з ювілеєм прийшли Постійний Представник Президента України в АРК Віктор Плакіда, голова Постійної комісії ВР АРК з культури Сергій Церков, керівництво Міністерства культури АРК, Митрополит Сімферопольський і Кримський Лазар, діячі культури і мистецтва.

На виконання Указу Президента України № 500/2012 «Про відзначення державними нагородами України» Віктор Плакіда вручив Володимирові Денщикову орден «За заслуги» III ступеня.

Володимир Денщиков — народний артист України, заслужений діяч мистецтв АРК, режисер, художник-постановник, артист Кримського академічного російського драматичного театру імені М. Горького, професор і єдиний у світі творець ікон з льняної нитки. Рукотворні ікони Володимира Денщикова створює з благословення священнослужителів.

Прес-служба Постійного Представника Президента України в АРК Крим

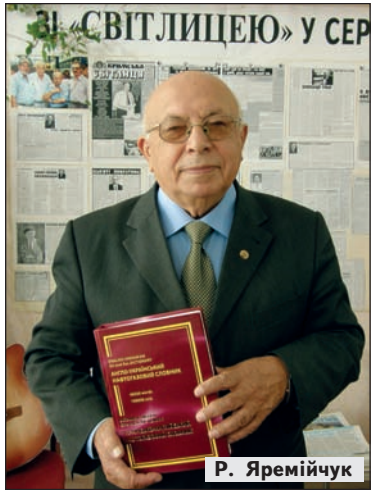
Оці два гострих і часом надто дошкульних запитання («Хто винен?» та «Що робити?») неминуче постають перед кожним із нас, коли стикаємось із якимись важкими проблемами в своєму житті. Не знайшовши точної відповіді на перше запитання, годі відповісти й на друге, бо знову наступили на ті ж самі граблі.

Якщо взяти наших високих посадовців, то вони в усіх нинішніх негараздах України звинувачують, як правило, лише своїх попередників, причому в усіх мислимих і немислимих гріхах, ну а себе, звісно, чимдуж вихваляють. Багато журналістів у ЗМІ теж необ'єктивно висвітлюють події, бо прислужують лише якійсь одній політичній чи економічній силі, а на інших не шкодують чорної фарби й брехні, або ж просто замовчують позитивні здобутки. Все це особливо помітно перед кожними виборами.

Щоправда, не все так погано в нашому українському домі, бо одним із яскравих променів світла в «темному царстві» є така цікава й об'єктивна газета, як «Кримська світлиця», яка послідовно й відважно тримає патріотично-державницький курс. Є в газеті й приваблива сторінка для школярів («Джерельце»), щоб наші діти зростали гідними громадянами своєї країни. Шкода лише, що «Кримська світлиця» має далеко не таке фінансування, як у потужних російськомовних видань, а після погрому редакції в 2010 році вона ще й значно втратила свій тираж і, здається, в жодному кіоску у Криму тепер не продається. Крім того, газета нині друкується не в Сімферополі, як було раніше, а в Києві, тож і надходить вона до кримських читачів часом із значною затримкою, а це вже погано, якщо свіжа інформація записується.

Для «Кримської світлиці» характерно, що багато дописувачів та інших авторів газети широко вболівують за долю своєї рідної Вітчизни, захищають її національні інтереси, широко радіють з певних успіхів, а також постійно вказують на причини наших численних духовно-економічних бід і негараздів та пропонує шляхи виходу з них...

Якщо більш-менш уважно переглянемо сторінки «Кримської світлиці» лише за 2012 рік, то побачимо там чимало слушних думок і пропозицій різних авторів щодо «Хто винен?» і «Що робити?». Одні сподіваються, що «серед підрастаючої молоді таки визріє та критична маса, яка не захоче бачити свою Батьківщину обдіраною, приниженою». Інші «світличани» радять уже зараз «вичавити з себе раба», або: «...не шукаймо винних деінде, а по-чинімо з себе... Шануймося. Гуртуймося». Є неодноразові пропозиції щодо «створення державницького інформаційного простору», а також присутнє переконання, що найголовніше завдання в країні має вирішувати державна влада, адже це її пряме призначення.

Р. Яремійчук

Професор Роман Яремійчук у своїй статті «Вітчизна тривоги нашої...» каже про головних винуватців наших бід таке: «Ще на зорі незалежності України до влади прийшла колишня партноменклатура та радянські підліпні мільйонери, а з ними ринули тисячі і тисячі енер-

гійних людей з числа безбачків, удушак яких не було Батьківщини. Бо почуття приналежності до свого народу було витравлено більшовицьким «інтернаціоналізмом», зневагою до рідної мови, незнанням власної історії...».

Власне, про це ж саме говорить і поетеса Наталія Баклай у вірші «Кати», де з емоційною ширістю вона досить відверто й сміливо дає відповідь на давнє запитання Василя Симоненка: «Де зараз ви, кати мого народу?».

*Сидять при владі
і роблять там «погоду»,
Як ошукать й брехнею досягти.
Оце і є кати мого народу —
Теперішні взаєнені кати.
Вони пролізли в кабінети й крісла,
Щоб рити під народ, немов кроми,
Ім поміж нас незатишно і прісно,
Своя в них кафта,
згряя, гурт — кати...*

І. Левченко

А от у вірші Івана Левченка «Ляльковод» ідеться вже про міжнародні проблеми України, а точніше, про складні взаємини з нашим північним сусідом, який ніяк не хоче чи не може змиритися з тим, що ми «незалежно хочем жити», тож і тримає в наших водах свій флот, втручається в наші внутрішні справи:

*А він за ниточку сіп-сіп:
— Ач осмілю як хахли!
— Та не хахли ми — українці!
— Ну, це своїй розкажеш жіноці!
Хахли ви є, як і були:
Бо в вас тепер знов наша влада.
І зачиняй свій балаган!*

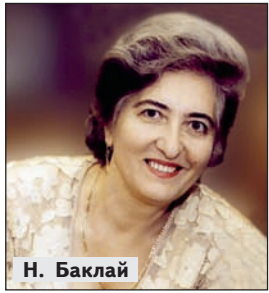
Професор Степан Вовканич у своїй розлогітій статті «Без яких стовпів не обійтися українству?» («КС», № 28 за 24.02.2012 р.) наголошує, що Україні особливо «потрібна тверда духовно-національна еліта», добросовісні журналісти, власний національний інформаційний простір тощо, бо наша країна перебуває у вкрай несприятливому як зовнішньому середовищі (зоднірююча світова глобалізація та постімперсько-реваншистська Росія), так і внутрішньому, де місцеві п'ятиколонники ще й досі ностальгують за імперським минулим. Найголовніше в кожного народу — це його провідник, «відповідальний за долю країни, справжній її лідер, політик і патріот». Проте «Мойсея не видно... А чи годні ми його упізнати і, найголовніше, не отруїти — підтримати?». А тому «сподіваймося тільки на себе».

Поетесу Любов Прощь теж неабияк хвилюють сучасні проблеми України:

*Чи будем вічні недотепи
На нашій — не своїй землі?..
Ні Дорошенка, ні Мазени...
А ми без духу їх — малі...*

За відсутністю сьогодні справжнього українського лідера жалькує і поет Руслан Морозовський: «Табачник є — Тютюнника нема»; «Вставай, Богдан, Богун, вставай, Бандера!»; «Чи нам гукнути батечка Махна?».

Взагалі чи не кожен вірш із книги Р. Морозовського «Поклик народу» («КС», № 34 за

Н. Баклай

24.08.2012 р.) дає відповідь на те, хто саме найбільше винен у наших бідах, — це і ми самі, бо «вчасно не здодали скверни» та надто чемні й довіряємо «нахабній брехні чужоземній», це і «кодрло Кабали», і всіляка «шантапа» й «відморозки» з нашими ж капіталами.

А також поет дає чітку відповідь, що нам робити: «Виручаймо козак козака», «наспорятує тільки рідний розум», «шануймо одне одного, живі, і супостата підлого долаймо»...

*«Хто в комуністах був, а хто в УПА,
Старих не назітай страхополохів,
Бо вража згряя, лютістю тупа,
Перетворити хоче нас на лохів».*

Та все ж мене особисто найбільше вразив вірш «Професіоналі» (пода його дещо скорочено):
*Не хочу пити, ані їсти,
А хочу знати тільки суть —
Юристи та економісти
Яку нову бідку несуть?*

*...Вони брехали,
що ринкова —
Це економіка «на ять»!..
І нас, мов язиком корова,
Злизала мільйонів п'ять.
...Вони кричали про закони,
Щось белькотили про режим;
А золота накрали —
тонни! —*

ХТО ВИНЕН

*Не в Київ, а в Єрусалим!
Якого це на вуха «ізму»
Вченим мусить нам шпана —
Лібералізму? Екстремізму?
Мондіалізму? Глобалізму?
Яку голodomору клізму?
Щоб стало ясно —
Це — війна!*

II
Як відомо, нація являє собою стійку історичну спільноту людей, об'єднаних між собою єдиною мовою, походженням, територією, психологією, культурою, ментальністю, побутом тощо.

За своєю структурою кожна нація складається із сімей та окремих індивідів, і, по суті, вона сама є однією великою сім'єю, адже й походить від якогось одного пращура та його прасім'ї. До речі, в наших давніх переказах і літописях навіть згадується, що ми, русичі-українці, є внуками Дажбога...

Найкращі умови для свого нормального розвитку має лише незалежна державна нація, бо вона всі свої проблеми вирішує самостійно, без несприятливого зовнішнього тиску. Але свою свободу і право на життя потрібно повсякчас твердо відстоювати в конкурентній боротьбі з іншими націями, які теж наполегливо борються за своє власне виживання, або й за зверхність над сусідами. А тому кожна нація має бути сильною, організованою та волеюбною, бо інакше — то шлях у небуття. Тож величезне значення в житті кожного народу має його мудрий, розважливий і сміливий провідник, вождь, лідер. Недаремно ж у народі кажуть, що краще лев на чолі отари баранів, аніж баран на чолі зграї левів.

Звісно, що народи світу не лише завзято конкурують між собою та нерідко й воюють, але вони також і продуктивно співпрацюють, взаємозбагачуються позитивним досвідом у своєму розвитку й певних досягненнях, рухаючи таким чином вперед усю світову цивілізацію....

На шляху своєї багатотисячолітньої історії (від Трипілля і до наших днів) український народ знав і періоди злети, і періоди спаду. Часом, не маючи в себе видатних своїх провідників, наш народ зав-

жди уперто намагався оберігати й далі розвивати свою рідну мову й культуру, прекрасно відчуваючи й розуміючи їхнє виняткове значення для збереження своєї власної самобутності й порятунку від асиміляції іншими народами. Щоправда, татаро-монгольські завойовники, спочатку вчинивши страшний погром, усе ж не посягали на українську мову й культуру, обмежуючись у 1240-1362 роках нашою політичною залежністю та економічним тиском — даниною в 10% від прибутків; а в часи Великого князівства Литовського (1362-1569 рр.) тодішня українська книжкова мова була навіть державною мовою всього князівства.

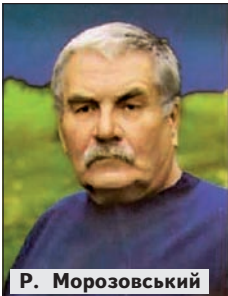
Після Люблінської унії в 1569 р. українці відразу ж потрапили під великий соціальний, релігійний і національний гніт шляхетсько-католицької Польщі, яка запровадила в Україні тяжку селянську панщину, утискувала православну релігію та намагалася всіх асимілювати (полонізувати), передовсім місцеву князівсько-боярську еліту. Українці стали завзято оборонятися...

Зовсім не краще стало жити в Україні й після Переяславської угоди в 1654 році гетьмана Богдана Хмельницького із православною царською Москвою, бо автономію України згодом було повністю ліквідовано, козацько-старшинську еліту зрусифіковано, а селян знову закріпачено. Про українську мову

У 1970-1980 роках комуністи «ошасливили» вже усіх громадян Союзу РСР тим, що стали єдиною створювати одномовний «єдиний советский народ», намагаючись у такий спосіб асимілювати-русифікувати всі корінні національності вєлетенської країни. Мабуть, великодержавні шовіністи забули російське ж прислів'я, що «жадность фараера погубит», тож їхня «імперія зла» й не витримала такої великої напруги, і в 1991 році вона розвалилася на 15 самостійних, незалежних держав, серед яких, звісно, постала і наша рідна Україна...

Певно, тут варто зауважити, що протязом лише останніх віків боротьби українського народу за своє існування й повну незалежність чи не всі наші найкращі провідники загинули від рук чужинців або ж були ними відправлені на заслання (щоправда, часом і діти України допомагали чужинцям «матір катувати»). Скажімо, турки вбили Байду-Вишневецького й смертельно поранили Петра Сагайдачного, а поляки закатували Северина Наливайка, Івана Сулиму й Івана Гонту. Що стосується наших «старших братів», то лише в ХХ столітті на їхнюому сумлінні є смерть Миколи Міхновського, Симона Петлюри, Юрка Тютюнника, Михайла Грушевського, Євгена Коновальця, Романа Шухевича, Степана Бандери та багатьох інших великих українців.

Навіть у новітній історії України

Р. Морозовський

царський міністр внутрішніх справ Валуєв заявив, що її «не було, нет и быть не может», а щодо української культури, то в 1876 р. уже сам цар

Олександр II видав нищівний, таємний Емський указ, який забороняв навіть українські концерти, вистави й читання. Доходило до того, що українські пісні на концертах потрібно було виконувати російською або французькою мовами...

Стосовно московського комуністичного режиму, то він, знищивши у війні 1917-1921 років Українську Народну Республіку, показав себе лютим ворогом українства. Щоправда, потім на кілька років була дозволена українізація, але вже незабаром комуністи здійснили «розкуркулєння» найбільш працюючих і заможних українських селян та їхню депортацію за межі України. В 1933 році комуністи вчинили в нас жахливий штучний голодомор-геноцид, а під час Другої світової війни вони зумисно винищували шойно мобілізованих з визволених територій українських солдатів-новобранців, масово послаючи їх у бій, іще не навчених воювати, незброєних, а часто навіть іще й не передодягнених у військову форму.

Крім того, 22 червня 1944 року в Москві уже був підписаний зловисний таємний «Приказ № 0078/42» про депортацію з України практично всіх українців «в отдельные края Союза ССР» відразу ж після того, «как будет собран урожай и слан государству». Але, на наше щастя, в той період часу Українська Повстанська Армія на чолі з легендарним Романом Шухевичем іще не була повністю розгромлена комуністичним режимом і продовжувала свою героїчну боротьбу за незалежну Україну, тож кремлівські верховоди змушені були в таких несприятливих для себе умовах скасувати свій наказ. Певно, тому комуністи, «совки» й усі інші україноненависники іще й досі люто ненавидять повстанців-бандерівців і за їхній дійовий патріотизм, і за їхній порятунок українців від запланованої Сталініним депортації восени 1944 року.

У 1946-1947 роках в Україні знову був голод (багато в чому штучний), але все ж не такий лютий, як у тридцять третьому.

вже маємо передчасну й загадкову смерть В'ячеслава Чорновола в 1999 році, а також і не менш загадкову отруєння в 2004 році Віктора Ющенка, якого лише чудом врятували австрійські лікарі. Тож українцям украй необхідно, по-перше, навчитись надійно охороняти своїх справжніх лідерів, а, по-друге, рішуче заявити всім явним і прихованим недругам, що відтепер ми будемо супроти них діяти адекватно. «Де потрібна твердість, там м'якість недоречна» (Сааді)...

Часом згадуємо нашу ефірною після 24 серпня, а особливо після Всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 року, коли українській Незалежності сказали «Так!» аж 90,3% наших громадян, хоча етнічних українців в Україні було близько 75%. Відповідно до своєї поінформованості й особистого погляду вважаю, що в критичний період української історії 1990-1991 років Леонід Макарович Кравчук показав себе достойним провідником України, спочатку як Голова Верховної Ради, а потім і як перший Президент незалежної України, тоді як перший секретар ЦК КПУ т. В. А. Івашко в 1990 р. чомусь втік у Москву до М. Горбачова.

По-перше, Л. Кравчук тоді досить активно й уміло боровся за незалежність України та утвердження її найвищих державних символів (Прапор, Герб, Гімн).

По-друге, в Білівській Пушці наш Президент зумів домовитись із російським лідером Б. Єльциним та з білоруським найвищим посадовцем С. Шушкевичем про мирний демонтаж Союзу РСР.

По-третє, Л. Кравчук здійснив деякі дуже вдалі кадрові призначення (Анатолій Зленко — міністр закордонних справ, Костянтин Морозов — міністр оборони), що дало змогу новоутвореній країні швидко підняти свій імідж у світі, а також стати справді обороноздатною.

По-четверте, коли Росія, незважаючи на попередні домовленості, раптово перестала надсилати в Україну відповідну суму іше радянських рублів, що могло б паралізувати нашу економіку, то Л. Кравчук досить оперативно зробив тодішні додаткові купоноркарбованці тимчасовою національною валютою (шкода лише, що ті гроші потім почали швидко знецінюватись).

Були й інші позитивні рішення Л. Кравчука для розбудови України. Але, на превеликий жаль і подив, буквально вже на початку 1992 року Л. Кравчука ніби підмінили, бо він чомусь (чи то свідомо, чи несвідомо, чи під якимось сильним тиском) став робити майже все не так, як потрібно було Україні, а пізніше він навіть свою партію назвав «Не так!» (влітку 1994 року Л. Кравчук склав повноваження Президента України).

Першою і найбільшою помилкою Л. Кравчука є те, що він, ставши Президентом України, відразу ж не розігнав тодішню Верховну Раду, обрану ще за часів Союзу, і в якій домінувала антиукраїнська комуністична більшість, так звана «Група-239». Явні й перекрашені комуністи цієї групи майже відразу ж після 24 серпня стали чимдуж гальмувати державотворчий процес. (До речі, Президент сусідньої Росії Б. Єльцин застосував навіть танки для розгону свого парламенту, і відтоді росіяни практично не мають проблем зі своїм законодавчим органом). У 1991 році і на початку 1992 р. український народ був на гребені національно-патриотичної хвилі, тож, безперечно, він зумів би тоді обрати до Верховної Ради України патріотичну більшість народних депутатів, можливо, навіть і конституційну більшість.

По-друге, Л. Кравчук чомусь вважав, що «Україні потрібен не флот, а флотішко», тому легковажно й

рями, інфляція відразу ж кудись зникає надовго. Аж до нового перерозподілу...

Всі наступні після Л. Кравчука наші президенти та їхні уряди разом із Верховною Радою чомусь (?) постійно ігнорували українські збройні сили: дуже погано фінансували, недооборядили озброювали, надто мало споруджували пристойних помешкань для кадрових офіцерів, постійно скорочували й зараз продовжують скорочувати оптимальну чисельність захисників Вітчизни і т. д., і т. п. Але ж загальновідомо, що коли народ не хоче широко турбуватися про свою власну армію, то потім обов'язково буде змушений щедро годувати й озброювати за власний рахунок уже чужу армію або ж навіть і служити в ній на шкоду власним національним інтересам. Невже ми цього хочемо?..

III

У Конституції України записано, що єдиним органом законодавчої влади в нашій країні є парламент — Верховна Рада України, що складається з 450 народних депутатів, які обираються народом через кожних п'ять років. Працює Верховна Рада сесійно і має дуже багато великих повноважень.

А кому багато дано, від того, ясна річ, багато й очікується та вимагається. Тож і йтиметься тут не про деякі значні здобутки, а про певні великі недоліки в роботі нашої Верховної Ради, яку в народі нерідко

національних героїв і борців за незалежну Україну. Деякі депутати безкарно глузують із голодоморів і депортацій, закликають нас знову йти в якийсь оновлений союз або ж віддати Росії частину української території тощо.

Досить непевною є також і конституційна стаття 15, в якій узаконено ідеологічно багатоманітність, а ще сказано: «Жодна ідеологія не може визнаватися державою як обов'язкова»... Як це — «жодна»? Якщо в Союзі колись панувала ідеологія, то це зовсім не означає, що сьогодні в Україні теж не повинно бути зовсім іншої, але теж однієї-єдиної загальнодержавної ідеології, скажімо, такої, як ідеологія загальнонаціонального патріотизму, що базується на усвідомленні й захисті національних інтересів України. Кожен свідомий громадянин повинен їх знати й надійно захищати, бо це основа основ для нормальної життя народу.

Ось приблизний перелік основних пунктів національних інтересів нашої країни: 1) досконале знання української державної мови і національної культури; 2) повна незалежність і надійна обороноздатність; 3) територіальна цілісність; 4) внутрішня єдність і злагода в суспільстві; 5) успішна економіка, працевлаштованість і добробут усього народу; 6) мудре управління й справедливе правосуддя; 7) високий рівень освіти і науки; 8) безпечна екологія і високоефективна ме-

ки Партії регіонів України — С. Кивалов та В. Колесніченко.

Незважаючи на гучні протести нашої патріотичної громадськості, цей «мовний» закон набув чинності вже 10 серпня цього року. Українській державній мові завдано дошкульного удару, бо відтепер у різних місцевостях нашої країни будуть задіяні аж 18 регіональних мов, а вплив інших держав, передовсім Росії, на Україну ще більше посиляться.

«Різномов'я руйнує державу» — стверджував іще в давнину великий китайський мудрець Конфуцій. А в наші часи слушність цього твердження доводять двомовні Канада і Бельгія, які періодично баланують на межі розколу надвоє, а от США — світова мішанина народів і рас — є стійким державним утворенням, бо там панує одна державна мова.

Підступний поділ Верховною Радою нашого суспільства за мовними ознаками — це несправедливе діяння ще й тому, що за класифікацією ООН і ЮНЕСКО Україна належить до однонаціональних країн світу. Адже за даними Всеукраїнського перепису населення в 2000 році українці становлять 77,82% від загальної кількості, що значно перевищує необхідний мінімальний поріг у дві третини (66, 67%).

Парламентська більшість зараз дуже втішається своїм «мовним» законом, на втілення в життя якого знадобиться багато мільярдів гри-

перод існування незалежної України іще жодного разу ми так і не змогли обрати навіть просту, але стійку парламентську більшість із патріотичних і сумлінних народних депутатів, не кажучи вже про конституційну більшість у 300 голосів. А потім іще й дивуємося та нарікаємо на когось, що нам недобре живеться матеріально та ще й із духовністю не все гаразд у такій багатій природними ресурсами країні.

На превеликий жаль, багато українських виборців не вміють чи не хочуть добряче подумати під час виборчого процесу, щоб зробити правильний вибір. Натомість вони легковажно довіряють хитрим і лукавим обіцянкам недобросовісних кандидатів та їхніх агітаторів, а також нерідко піддаються і на звичайний підкуп чи то гречкою й макаронами, чи то й за чималенькі гроші, накрадені у них же, у виборців... Невже і цього разу в нашому новообраному парламенті знову панує антиукраїнська більшість, а чимало наших легковажних виборців уже вкотре будуть невинно виправдовуватись: «Та коли б нас вчоргове не купили, хіба б же ми вчоргове продались?»

Негативним явищем нашого суспільства є й той факт, що деякі ліві, байдужі або ж геть розчаровані у всьому люди взагалі не ходять на вибори...

П'ятиколонники всіх мастей загальною є дуже ідейними й активними виборцями, але голосують та агітують вони, як правило, тільки за недругів української незалежності, бо все ще ностальгують за імперським минулим...

Національно свідомі виборці голосують, звісно, за національно свідомих кандидатів та за патріотичні партії, які не лише на словах, але й на ділі дбають про національні інтереси України (мову й культуру, повну незалежність від будь-якого супостата, достойний добробут усього народу, суспільну злагоду тощо). Шкода лише, що таких надійних для країни виборців усе ще малувано, тож і маємо саме те, що зараз маємо.

То що ж конкретне може здійснити кожен небайдужий громадянин нашої країни на парламентських виборах 28 жовтня 2012 року, щоб дійсно «не вмерла Україна» та щоб уже незабаром покращало наше життя?

По-перше, окрім багатьох інших бід та неприємностей з боку антиукраїнської парламентської більшості, всі твердо пам'ятаймо про нещодавно прийнятий регіоналами й комуністами «мовний» закон, який збурує всю Україну й ділить її на окремі частини за мовними ознаками. А тому — жодного голосу за тих, хто розколює Україну!

По-друге, прийдімо всі на виборчі дільниці!

По-третє, не спокушайтесь підкупом українських виборців і не біймося їхніх залякувань, а голосуймо тільки за національно-патріотичні партії й таких же кандидатів-мажоритарників!

(Надзвичайно важливим актом є чесний підрахунок голосів виборців. А тому всі порушення на будь-яких дільницях і вище мають бути суворо покарані...)

Твердо переконаний, що нашим справжнім громадянам не потрібна ні російська Україна, ні американська, ні будь-яка інша чужоземна Україна. Нам потрібна лише Українська Україна — рідна мати усіх порядних, чесних і справедливих її громадян. Хай живе Українська Україна!

Віктор ТИХЕНКО,
пенсіонер,
небайдужий українець

с. Видне
Красноградського району
АР Крим

І ЩО РОБИТИ

прогавив Чорноморський флот, який після розпаду СРСР мав увесь належати нашій країні. Але той військовий флот почали «по-братські» ділити, і ми тепер маємо великі проблеми з базуванням російського ЧФ на нашій території.

По-третє, Л. Кравчук разом із Верховною Радою злочинно віддали Росії майже задувно всю тактичну й стратегічну ядерну зброю, яка в той час уже належала Україні й коштувала незліченні мільярди доларів США. В результаті тієї ганебної акції залишилася наша країна, на подив усьому світові, і беззахисною, і збіднілою...

По-четверте, невідомо куди поділися дуже потужні торговельні та риболовецькі флоти, які за часів Союзу базувалися в українських портах.

По-п'яте, Президент України Л. Кравчук та його часто змінювані уряди разом із Верховною Радою були першопричиною обвалів супергіперінфляції, яка розпочалася вже з 1992 р. й закінчилася 2.09.1996 року, коли була введена в обіг справжня національна валюта — гривня. Дійшло до того, що буханка хліба стала коштувати 100.000 купоно-карбованців, тоді як у 1970-1980 роках її ціна була 20 копійок, тобто маємо знецінення в півмільйона (!) разів. Для порівняння можна зауважити, що навіть після Жовтневого перевороту й тривалій громадянської війни, коли влада в Росії переходила до комуністів, загальна інфляція підняла ціни порівняно з 1913 роком «всього лише» в 160 000 разів.

Зазвичай, усі наші високопосадовці та ЗМІ одностайно роз'яснювали нам, нетямущим, що найголовнішою причиною такої шаленої інфляції в Україні є розрив економічних зв'язків між колишніми партнерами в Союзі РСР, хоча іноді згадували також і про деякі помилки наших урядів, і про загальний світовий спад виробництва тощо.

А от деякі визначні зарубіжні економісти й політологи відкрито стверджують, що будь-яка значна інфляція має такі дві причини: 1) певні економічні проблеми, значення яких загалом мізерне; 2) цілеспрямована емісія грошей з боку правлячих кіл. Тобто інфляція не є наслідком економічних проблем, а це є дієвий засіб перерозподілу в будь-якій країні влади, власності і грошей. І як тільки все це (влада, власність, гроші) в основному розподіліться поміж новими господа-

називають «Верховною Зрадою». Бо, як це не дивно, в уже незалежній Україні її патріотичні громадяни змушені були 4 вересня 1991 р. штурмувати Верховну Раду, щоб примусити її підняти над куполом своєї будівлі синьо-жовтий Державний Прапор України.

А як можна пояснити, що Верховна Рада України уперто не хоче ставити перед Москвою питання про повернення знятих з рахунків українського Ощадбанку у січні 1991 року 84,1 мільярд карбованців, або 150 млрд. доларів США? Про це було заявлено Президентом України Л. Д. Кучмою іще в серпні 1999 року, що й повідомляли тоді, мабуть, усі наші газети... Не менш дивно, що цього року Україна віділила зі свого куцоного бюджету нам, колишнім українським вкладникам Ощадбанку, аж 6 млрд. гривень для погашення частини старих російських боргів (по тисячі гривень на одного вкладника). Невже в Україні немає своїх власних боргів, що вона почала виплачувати вже й чужі борги? Пожаліймо хоча б російських можновладців, бо вони там ще й помирають від реготу з нас...

24 вересня цього року на телеканалі «Інтер» у програмі «Подробности. Неформат» повідомлялося, що деякі наші народні депутати періодично викликаються в деякі іноземні посольства в Києві для отримання там відповідних інструкцій. Щоправда, не називалося жодного прізвища чи назви країни, але тут ясно одне, що з такими повідомленнями не жартують. А тому виникає запитання: як саме реагують на це наші СБУ, Президент України та Генеральний прокурор? Мабуть, ніяк, бо в Конституції України є стаття 80: «Народним депутатам України гарантується депутатська недоторканність... Народні депутати України не можуть бути без згоди Верховної Ради притягнені до кримінальної відповідальності, затримані чи заарештовані».

А ще в тій же статті 80 є й такий пункт: «Народні депутати України не несуть юридичної відповідальності за результати голосування або висловлювання у парламенті та його органах, за винятком відповідальності за образу чи наклеп». Виходить таке, що депутати заборонили самі собі ображати одне одного (в дійсності вони частенько навіть чубляться), зате вони мають повну можливість безкарно ображати весь український народ, паплюжити його

дищина; 9) патріотичне виховання молоді; 10) мудра зовнішня політика й далекоглядна стратегія розвитку країни і т. д.

Така, обов'язкова для всіх, загальнодержавна ідеологія національного патріотизму сьогодні просто необхідна ще й тому, що Україна надто довго перебувала в колоніальному становищі, а її поневолені вачі не шкодували своїх зусиль та чужих коштів для широкого нав'язування нашому народові своєї мови й культури. Так, скажімо, вчителям російської мови платили з українського бюджету на 15% більше зарплати, ніж педагогам інших дисциплін... Тож і не дивно, що на теренах України стало багато перевертнів та всіяких «п'ятиколонників», які поки що скося дивляться на українську незалежність або ж ігнорують її. А от у демократичній Америці існує відповідний закон про надання громадянства (натуралізацію) і досить чіткий рецепт: «Люби Америку, або забирайся геть!».

Будь-яка ідеологія покликана виховувати в своєму дусі всіх громадян, у тому числі й молоде покоління. А коли ти ідеологій багато, то це вже дуже нагадує відоме прислів'я про сімох няньок-вихователюк, в яких дитина виростає калікою.

Відсутність головної, загальнодержавної ідеології за наявності багатьох різноправних та різновекторних ідеологій призводить суспільство до неминучого його поділу на частини та взаємний ворожнечі, що ми й маємо сьогодні в Україні. «Поділяй і володі!» — це давнє золоте правило всіх поневоленців. А чи ми вирішили їм підігравати й допомагати себе поневолювати?..

Цікаво, про що саме думали Олександр Мороз та очолювана ним Верховна Рада, приймаючи в ніч на 28 червня 1996 року Конституцію України із такими злочинними статтями, як 15-та і 80-та?

Стараються не відставати від отих «морозівців» і нинішні народні депутати Верховної Ради, де більшість становлять регіонали з перебіжчиками та комуністи. В останні кілька місяців ця депутатська більшість збурила всю країну, коли якось несподівано, ніби партизанським наскоком, і за відсутності в залі Голови Верховної Ради п. В. Литвина прийняла 3 липня 2012 року Закон України «Про засади державної мовної політики». Авторами законопроекту є представни-

Віктор Дмитрович Тихенко в редакції «КС»

(Закінчення. Поч. у № 41)

Що там казати! Ходив би я гоголем, якби ж не клята ота математика. Фанатично захохотав у свої формули і цифри, вимогливі і справедливі Христіфор Петрович Шаповал був невблаганний. Залишався один крок — останній залік, і хай горить осточортіла алгебра!.. Замярявся... А тут — нещадний вирок: якщо у понеділок не складу заліку, — прощай, технікуме, прощай, агрономіе! В ту жажливу суботу відбулась тяжка розмова з татом. Заснуло пізно, збуджені, до краю роздратовані. І наплив на мене дивний сон. Ніби всі мої зуби випадають, мов квасоля...

А вранці у сінешні двері постукала біда.

Біг я, простоволосий, безкінечним засніженим полем, через яке на промерзлих дерев'яних санях вели мого суворого, молодого тата з незвично білим, осіяним світланковими снігами обличчям. Біг я до мами і не знав, як їй про все сказати, як захистити її від неймовірної, несподіваної звістки. Та мама все побачила у моїх скрижанілих від болю очах, зойкнула і спіткнулася перед нашими кленовими ворітьми...

Повік не забуду. Труть і труть мої тітки заледенілого тата. На скроні, на шії у нього кров'яніють моторошні садна. А мама ще вірить, ще надіється. В нестями заламує руки, благає: «Треть, Марино, скоріше, скоріше! Ой Боже!»

У понеділок, як розповідали однокласники, «сухар Христіфор» відкрив журнал і першим назвав мене прізвищем. Хтось відповів: «Його немає». «Як це немає?» — люто вигукнув учитель і вхопив авторучку. «У нього тато вмер», — знову почувся чийсь голос. І рука з пером, ладна поставити хрест на нещадній моїй долі, зависла у повітрі, а за мить поставила... трійку.

Ой тату, тату! Навіщо дісталась мені та незаслужена оцінка такою жорстокою ціною?..

І поповзли селом чутки та перемови. Убили звіряки Мойсейа, бо не давав красти на фермі злиденні фуражні корми. Як пізніше з'ясувалося, було їх троє. Споїли Левка водовоза, щоб не виїшов на роботу. Добре знали: поїде Мойсей замість нього до тієї криниці, яку сам викопав колись далеко у полі. От і можна зробити чорне діло. А там — упав, мабуть, у криницю, і жодних слідів...

Залишилися ми з матою, як відрубані пальчики: двоє братів і сестричка Віра. А четверта — Ганнуса — народилася невдовзі. Маленька мама відрода: «Викапаній тато!» Так вона і про мене казала...

У неповні свої сімнадцять я ніби постаршав на десятиліття. Серцем відчував: щось у моєму житті круто змінилось. Василь замалив. Він, каже мама, «жапавий» до роботи. Столяр від Бога і тата. Але йому ще треба підрости. І, виходить, що тепер єдиний у сім'ї чоловік — це я. Викапаній тато...

Я крпився як міг. Та вже найперше випробування мало не збило мене з ніг. Надбані татом запаси швидко танули. грошей нема, їсти нічого. Мама зі своєю нерухомою ногою вічно сидить серед подвір'я і щось перебирає: квасоля, картоплю, насіння. Кури тільки біля неї товчуться. Завжди можна чимось поживитися з маминою теплої руки. І ось чую: «Петре! А йди-но сюди!» (Після гібелі тата мама почала мене називати отак по-дорослому: Петро). Дивлюсь — а в подолку її спокійно кудиркає кура Зозулька. Рябенька наша улюблениця. Серце мене похололо від нещадного передчуття. А мама зітхає: «Нічого не зробиш. Треба різати...»

Боже! Та я ж навіть муху визволяв, коли вона жалібно дзижчала у незримій та міщій павучій пастці. А тут не муха — Зозулька... Ножа я зневажав і ненавидів. Тому більше підійшла для інквізиції ретельно відгострена ще татом сокира...

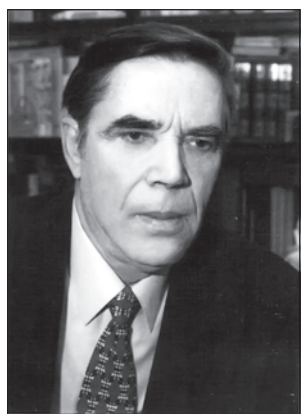
Щоб заглушити біль, у неділю я пішов до тітки Марини. Слухав біля патефона тужливо-гримучий вальс «Амурські хвилі» і думав: «А Зозулька цього вже ніколи не почує...»

У перше літо без тата мене мучили невідступні сумніви і вагання. Як жити далі? Яку дорогу обирати?

Агрономія чомусь не вабила. От би льотчиком стати. Або художником. На ту пору я вже добре малював аквареллю, пробував навіть олією. Мої стінгазети вражали усіх фантастичними сюжетами і кольорами. Наш технікум придбав цілий рулон дефіцитного ватману. І коли стіннівка не вдалася, на зворотному чистому боці я накреслював туш-оливцем щось для своєї художньої душі. Найчастіше це були великі портрети Шевченка. З особливою насолодою виводив я розкішні його вуса, які, шоправда, більше були схожі на вуса діда Федоса.

Отак чаклук допізна біля розстеленого на скрині цупкого аркуша. Мама проснується десь опівночі і з незвичною ніжністю звертається, скоріше, до портрета, ніж до мене: «Тарас Шевченко! Пора спати...»

Хтозна, може, й став би я художником, якби не інше серйозне захоплення — авіація. Літав я повітряним стрільцем на стратегічному бомбардувальнику «повітряна фортеця». Стрибав з парашутом. Небесна романтика настільки заворожив

Петро
ПЕРЕБИЙНІСПОЕЗІЄ, ТИ ІСКРА
МІЖ СЛОВАМИ!

ла, що я вирішив податися до Фрунзенського училища пілотів-винишувачів. Пройшов усі пекельні кола «льотної» медкомісії. Аж тут надивився штурман крилатого корабля капітан Володимир Ісип. Він любив мене за виданість небу, та, видно, далеко дивився. Тому був категоричним: «Що це ти надурав! У тебе інше покликання. Ти — поет. Тобі треба в університет. А тут... гробанешся (отаке слово) — і нема поета!» І справді: за мною вже водилася тоді слава «ескадрильського поета». А ще я дуже шанував нашого штурмана — авіатора від Бога. Не знаю, мабуть, його вустами промовляла сама доля.

Де вчать на письменників, я не чув. Тому вступив на факультет журналістики Франкового університету. Але тут чекало розчарування. У перші ж дні авторитетний професор Йосип Терентійович Цьох іронічно зауважив: «Думаєте, що ви прийшли сюди вчитися на поетів? Помилуетесь! Поети — стихійне лихо журналістики». Зате наш улюбленець Володимир Йосипович Здоровага так зачарував усіх своїм літературознавством, що кожен гордо міг сказати: «Я із творчої майстерні Здороваги!»

Літа була. Серце розквітало. І прийшла негадано Любов. Ще під час моєї армійської відпустки були ми з братом на травневій демонстрації у Шаргороді. Перед нами тупотіла колона школярів, і Василь дещо засоромлено зізнався: «Ота крайня — моя дівчина. В неї родимка на щоці...» Я побачив у спину тоненьку ялечку в шароварах, дві косички на плечиках і поблажливо пхикнув: «Мал-лечка!» А то ж була Доля, яка тоді ще не повернулася до мене обличчям...

Так і не викресалась іскра між Василем і Валею, дівчиною з мальовничого села Івашківців. То брат вирішив чомусь познайомити з нею мене. Попросив, щоб Валя переслала мені якусь там вирізку з газети. Здавалось би, нічого особливого. Але коротенький дівочий лист посилав бурю в моєму серці. Я бачив родимку, яка цвіла зорею. Я писав незнайомці не листи, а поеми. Ось так ми й освідчилися. Заочно. Вона мене за слово покохала, а я її за родимку-зорею.

Ми вперше зустрілися в житті серед повносножної зими шістдесятого року. В селі одразу знайшлися порадики: «Ти бідний, вона бідна, двоє злиднів... Подумай. Це тобі не яблучко вкусити...»

збагнути, до чого те яблучко, але назавжди затримав головне: живи власним розумом і слухай своє серце. Через два дні після знайомства ми з Валею побралися. А мудра моя мама, наперекір усім поговорам, сіла близько біля мене і тихо сказала: «Нічого, Петре, якось воно буде...»

Велика сім'я Короленків прийняла мене як рідного. Ім теж несолодко жилося. Старша дочка Раї заробляла як могла. Син Вадим став інвалідом. Женья підірвався на німецькій міні. А батька Дмитра Федоровича нізачо репресували. І Галина Олександрівна довгі роки вважалася дружиною «ворога народу». Нарешті чоловік повернувся, але тавро залишилося. Ні роботи, ні спокою. А тут ще троє дітей народилося... Вислухав я неговірого тестя і твердо вирішив, що допомогти йому зможе тільки моє слово. Написав листа голові Президії Верховної Ради Брежнєву. І коли після доскільки перевірки вручили Дмитрові Федоровичу повідомлення про повну реабілітацію, — не стримався він і заплакав...

Згодом Валя приїхала до мене у

Львів. Камінні леви старовинного міста не гадали по голівках непрактичних молодят-ангеліток, але охоче дарували нам свої чари. Я, звісно, дуже хотів, щоб Валя побачила літературний світ легендарної галицької читалелі культури. Допитлива, не по-сільському інтелігентна, вона швидко освоїлась у новому для себе середовищі і дивилась на все широко відкритими карими очима. На одному творчому вечорі зустріли ми знаменитого молодого Павличка. Я навмисне підійшов до нього, хоч наш кумир навряд чи пам'ятав смаглявого літстудійця із парашутним значком на піджаку. Валя захоплено прошепотіла: «Ти що, знайомий з Павличком?» Я скромно змовчав, похиливши лукаву головоньку. Потім купив за чотири карбованці збірку Ростислава Братуня «Я син України», а її автор написав на титулі: «Валі Короленко з побажанням щастя». Ми ходили з тією волошковою книжкою по золотистому підосінню Львову. Нам дуже хотілося поласувати рум'яними галицькими пірижками, але ми заощадили останній карбованець і пішли собі в кіно...

Хліба було мало, а щастя багато. Але щастям ситий не будеш. Довелося перейти на заочне навчання, і я поринув у глибини бунтливих газетних статей. За мене поручився товариський вінницький гуморист Олег Черногуз, і я поїхав у районне містечко Калинівку на Поділлі. Можна тільки уявити картину. Тісенька редакційна кімната. Під вікном стіл відповідального секретаря, за яким тимчасово примостився редактор Володимир Конок. Поряд столи інших працівників. Газетний день. Червень. Духота. І ось я, неоперений горобчик, соромливо переступаю поріг чи межу зовсім невідомого, нового для мене світу. Знайомимося. Редактор після всіх формальностей радить мені пошукати житло. Та я ні з того ні з цього питаю: «А може, є якась робота?» Всі переглянулися. Редактор низав плечима, дав мені зіжмаканий конверт і скептично посміхнувся: «Лист майже безнадійний, але спробуйте, може, щось намалюється...» Я інтуїтивно відчув, що правкою тут не обійдеться. Тому попросив аркуш чистого паперу і написав усе як від себе. Редактор прочитав мою замітку, викреслив одне слово і дає лінотипісту: «Набирай! У номер...» Настала незрозуміла для мене тиша. І тільки пізніше я збагнув її причини.

Тут сиділи учитель, агроном, інженер. Чудові, сердечні люди, але... не журналісти. Їхні матеріали треба було правити, редагувати, дотягувати. Професіоналів у райгазетах тоді було мало. Що вже казати про якусь покликання...

За рік роботи в Калинівці я встиг опублікувати кілька нарисів у республіканській «Вінницькій правді», і мене з доброю ініціативою блискучого публіциста Леоніда Волохатих запросили туди на роботу. Тут ми з Валею вперше у житті стали володарями окремого куточка в комунальній квартирі. Нічого не було. Тільки голі стіни та вікно у двір, у світ широкій. Але для початку ми купили не меблі, не посуд, а... радіо! Я вибрав єдину платівку-гігант із музикою Бетховена до трагедії Гете «Егмонт», і ми годинами слухали штурмову увертюру, яка вилітала за вікно розбурханими хвилями і лягала на душі сонячними відблисками блакитного штилю. Потім були перший концерт для фортепіано з оркестром Чайковського, грандіозна Бетховенська «Апасіоната», мальовничі пасодіє мелодійного Ліста. Звучало і щось веселеньке. Тоді наша первіночка Люда зосереджено тупотіла ніжками. Танцювала «Летку-енку». Вже дорослою вона подарувала мені на день народження... патефон. Синеньке антикварне чудо, яке співало юним голосом і

п'ятнадцять років мого несамовитого життя. Не дивно, що саме в той непростий час написав я сердцем вистраждану ліричну трагедію «Коридор». Як стверджують фахівці-театралоги, це, можливо, єдина у світі п'єса про непримиренний конфлікт між владним апаратом і творчою особистістю. Важким для мене було прощання із журналом. Одне втішало — на решті я зможу повністю віддатися поезії. Але де там! Від долі не втечеш. На початку двотисячних мені знову довелося очолювати письменницьку газету. Отак увійшов я двічі в одну воду. Були колись двічі Герої. А я — двічі редактор «Літературної України»...

Може, й забагато у мене цього «я». Та як же інакше? Без «я» немає лірика. Без «я» немає людини. Часто сперечаються про спільні риси та відмінності літератури і журналістики. Не знаю, наскільки виправдана зайдана мною репліка професора Цьоха на адресу поетів. Та як професіонал я можу сказати ширшу правду. Журналістика вбиває поезію. Саме поезію. Щодо прози мені важко судити. А втім, не все тут однозначне. Колись вибавивий до слова Дмитро Павличко захоплено відгукнувся про такий мій образ: «Ходить осінь по траві босими листками». І хоч як це дивно, зізнаюся, що народилися ті рядки з газетного клеkotу.

Багато років мимоволі робив я неможливе, неймовірне: намагався поєднати журналістику і поезію. Я не прагнув посади. Я всім сердцем жадав усамітнення, зосередження на слові. А доля диктувала своє. І доводилось не тільки самому писати «в номер», а ще й керувати творчими колективами. Якось один молодший колега нерозважно обмовився, ніби редактор я такий собі. І я подумав: сину, сину, щастя твоє, що не дісталась тобі жертовна редакторська чаша. Півжиття провів я у редакціях. Що це означає, — неможливо описати. Це треба пережити. Та якби можна було вернутися у молодість, я, напевне, знову обрав би тричі прокляту і найкрашу у світі професію журналіста.

А поезія... Поезію ніщо не може вбити. Я падав з неба, розбивався. Я тяжко заробляв на хліб насущний. Я звідва найстрашніше — рабство духу. І коли було вже нестерпно, я рятнувся думкою: Господи, яке щастя, що є ще в мене поезія!

Такий він, ще один урок життя і слова. Не зарікайся у лихому!.. Є в моєму творчому паспорті особливий, можна сказати, винятковий сторінка. Одна з них — «Літературна Україна». Я став її редактором у

Поетія — це моя доля. Це моя чорнява подільська земля, без якої неможливо уявити планету. Це мій древній селянський рід, без якого неможливо уявити людство. Це моя вірна любов, без якої неможливо уявити життя.

Не кожен має одвагу відкрити свою душу, свої рани, чесно і совісно висповідатись перед світом і людьми. Висповідатись перед собою. В цьому її секрет магнетичного дійства поезії, в цьому її життєдайна сила. Поет виповідає себе, а виходить — виповідає інших. Чим більший поет, тим ширше коло людей потрапляє у космос його думок і почувань. Тим об'ємнішими, суспільно вагомими є його художні відкриття. Знаю не з теорії: вразити інших можна лиш тоді, коли сам ти глибоко вражений. Тільки з болу і радості може явитися на світ незбагненне чудо поетичного образу. Тільки ніжне серце може достукатися до вулканічного серця планети.

Поетія виростає зі слова. Матеріалу незвичайного, тендітного, мов троянда, і твердого, мов граніт. Я часто задумуюся: в чому таємниця слова, в чому вічна загадка нашої мелодійної української мови? І чим глибше проникаєш у заповідні родовища слова, тим більше переконуєшся: мова — безмежна. Мова — це характер народу. Є в нашому українстві те, що віками спонукало нас незмінно бути на цій землі українцями. Ми маємо своє, вистраждане, виблене, виборене слово. Ми ні в кого не позичали і нікому не збираємося його віддавати.

І ще скажу. Українську мову можна осягнути... українською мовою. Материнською мовою, якою думаєш, дихаєш, живеш. Якою молишся до Бога. Я слухав нашу мову, коли мене ще не було, коли батьки чекали свого первістка. Я народився зі стогону і крику рідною мовою. І якби якимось лихом довелось жити в чужій мовній стихії, то це був би не я, а хтось інший. Мова — це гени. Такий закон природи.

Докопуватись до прагматичного слова — найулюбленіша моя робота. Це почалося із того зачитаного «Кобзаря», із посивілої «Хресноматії», що дивилася на мене зі сходу і заходу рідносіяними очима Шевченка і Франка. Бунтівничий Тарас дивує світ нерозривною єдністю великого слова і великого діла. Закутий у тяжке ярмо неволі, він викресав із непокірної своєї душі вогнисте слово правди. Слово, без якого, мов без крові, захлинулись би порожнечою здичавілі наші серця. Геній Шевченка — це грозова симфонія високого духу України. Сама природа явила його нам у надрах потоптаній, розтерзаній ворогами нашої землі. Явила і піднесла до вершин світової культури. І слово його сказало планеті: є такий народ, є така земля — Україна!..

Слово Шевченка запалило серце Франка. Перечитую Франка, і на всіх його зелених томах бачу мої помітки з літерами «под». Подолянізми! Так, у планетарній спадщині геніального майстра є чимало питомих для нього, близьких його душі галицизмів. Але в кожному куточку України всеосяжний словник Франка дарує читачеві щось дуже знайоме, дороге, рідномовне. Інакше й не може бути. Мова Франкова — український океан. І я спрагло припадаю до незлічимого цього океану, п'ю і не нап'юся з відкритих нашим велетом чистих джерел багатоголосої української мови.

Скільки списів переламано сьогодні. Скільки волань надовкола. Схід. Центр. Захід. «Рятуймо Україну! Еднаймо Україну...» Та отямтеся, панове! Україну раз і назавжди поєднали Шевченко і Франко. Перший зі сходу, другий із заходу. І взагалі — ви уявляєте собі Україну без Шевченка і Франка? Я — не уявляю...

Ось так вулканують мої думки рідним словом. Перегортаю, розглядаю, пробую на дотик, на колір, на світло міради перлистого зерно-світу. І кожне живе зеренце випромінює поезію. Давно збираю словники. Їх у мене чимало, зокрема й галузевих. Та хоч який візьми — від біологічного до математичного — це мова. Це — Слово. А втім, жодні найдосконаліші словники не зможуть замінити запахушої, цілю-

щої, живушої народної мови. Люблю я слухати. На вулиці, на ярмарку, на природі. Які барви, які тони та відтінки слова переливаються, відблискують на людських обличчях! А які безмежні мовні поклади зберігає село! Все життя я горнувся до маминого слова. І коли є щось у мене в запасі, то це — від мами. От стоїмо з нею на автостанції. Чекаємо. І раптом вона каже: «Щось довго не йде той автобус. Мені вже капці болять стояти...» А це взимку пробує валянки і примовляє: «Які ж вони взувисті!»

Скажіть-но, де, в яких словниках можна таке відшукати?

...Відлітала мама саме тоді, коли у березневих небесах даленіла і танула комета Галлея. В ту мить мені здалося, що я один у всьому Всесвіті. Тільки я і порожня Земля. І на краєчку неба — прощальний відблиск погаслої комети, а може, недосяжної вже маминої душі...

Тече ріка життя. Не тонуть наші болі. Барвниться стежина до могилок...

Одного разу несподівано нагрів до мене Іван Драч і сказав як відрубав: «Хочу побачити твій Шаргород. Я ніколи там не бував. Ось машина. Їдьмо!». Спонтанічний таким натиском, я почав було відмагатися, посилатися на зайнятість у «Літературній Україні». Та він і слухати не хотів. «Їдьмо» — і все!

Це була фантастична подорож. Це був шлях у пам'ять серця. Починався він із Драчевих Теліжинців. На околиці села ми поклонилися могилам його батьків. Одержали благословення у сільському храмі Київського патріархату — і в путь! На мою Вінниччину, яка починалася, до слова, одразу за теліжинською межею.

У Шаргороді ми оглянули Миколаївський собор, костюл Святого Флоріана, старовинну синагогу, руїни фортеці і чудом збережену оборонну вежу. Ми блукали каменистими вуличками і колоритними двориками цього унікального історичного містечка, яке бачило Хмельницького, Кривоноса, Руданського, Коцюбинського, Свідзинського. А тепер ось побачило ще й Івана Драча. Мені здалося, що він протинає своїм чіпким, гострим зором не зачовгані плити, а скам'янілі віки моєї старовинної Княжої Луки.

Перед від'їздом, як і в Теліжинцях, ми поклонилися пам'яті моїх батьків. І коли я поцілував їхні портрети, мій побратим сказав чомусь охриплим голосом: «Ти — справжній син своїх батьків». А мені стало жаль, що я не сказав йому цього там, у дорогих нам обом його Теліжинцях...

Та попереду була ще одна несподіванка. Іван Драч нагадав, що від Шаргорода недалеко до легендарної Гонтівки, і знайомим уже рідним тоном скомандував: «Їдьмо!». А в Гонтівці — зернистий граніт монументального погруддя героя, розмови зі старожилами і деталі, деталі... Всю дорогу до Києва узявся нам кривавий і мученицький шлях нескореного лицаря Івана Гонти. Шлях, що смертельно обірвався у цьому подільському селі.

І нарешті — третя несподіванка. Не так часто пише поет про поета, а тут — Іван Драч... У шойно виданому його тритомнику є феноменальна новела Драча про нашу поїздку, про мого батька, про мене грішного. Та ще й назва яка: «Мойсеєва криниця — криниця для Мойсея». Новела вражає до стогону, до болю. Та найбільше вражає мене сам Драч...

Думаю про наше поетичне освячення рідною землею. Дивлюсь на карту мого краю. І воскресають напівзабуті, затерті миською суетою росіяністі подільські словечка: п'яняво, тано, вельон, чиколонки, тороки... А скільки вже їх не згадається! Серце моє кричить-розривається! Матусю, верни мені словечко!

Стою перед Вічністю. А Слово повертається! Воно видзвонює слюзиною Любові. Воно відлунює в серцях дочки і сина. Воно шебече до дівчаток-онучаток.

Я слухаю. Дивуюся. Радію. Поетіє, ти іскра між словами! Без тебе я — немов Земля без Сонця.

Вік на межі, а я ловлю жар-птицю. Хоч знаю, знаю: не зловлю Вогню...

Український поет-пісняр, заслужений діяч мистецтв України Вадим Крищенко з відомим виконавцем пісень на його слова народним артистом України Павлом Дворським

Вадим

КРИЩЕНКО

«ПОВЕРНЕМО ДУШІ В БІК ВОЛІ ТА ПРАВДИ!»

ЛИСТОПАДОВИЙ ЕТЮД

Веду я осені останній репортаж,
А небо цідить хмари,
мов кризь лійку.

За шибкою заплаканий пейзаж,
Як зошит в косу давнішню
лінійку.
І міждощів'я... Гостра зореспіль...
Обшурхавши стоги соломи й сіна,
Сном Левітана

осінь сходить з піль,
Щоб зиму вже покликати
на зміну.

ОСІННІЙ ПОШТАР

День наче золото.
Багряно
Сад всю долівку застелив.
Чиєсь задумливе сопрано
Озвучило старий мотив.

Біла воріт
В тривозі ранній
Клен зарум'явився і стих.
Він осені — немов коханий
Прощальні посила листи.

Та вітер — той поштар крилатий,
Якому, видно, все одно, —
Їх не поніс до адресата,
А кинув у мое вікно.

ОСТАННІЙ ТАНЕЦЬ ОСЕНІ

Стоять біля двору запряжені коні
І тільки чекають на поклик:
вперед...
Вже осінь згорає на жовтім осонні,
Нанизує звуки густі, наче мед.

Усе у полоні ліричної теми —
А хто відгадає її до кінця?
І тільки гарячі, сумні хризантеми
Отій ностальгії чомусь до лица.

Озвалась мелодія давня
неждано...
А де той скрипаль,
невідомий артист?

Танцює гуцульське
поривчасте танго
Останній кленовий
стрімкий падолист.

ГОРОБИНИ ГРОНА

Зачервоніла горобина —
Зирнула осінь з-за плеча...
І ніби зовсім без причини
На вітху крапнула печаль.

Мелодія якась лелеча
Торкнулась білими крильми...
Згадалось те, що так далеко,
Куди вже не вернемось ми.

...А ти з'явилася раптово —
Не усвідомив до кінця...
Лише губами ніжне слово
До твого притулив лица.

Ти, наче пташечка, забилась,
Мене руками обняла...
І вереснева горобина
Зачервоніла, як могла.

Той день в очах моїх і досі,
Хоч має час ходу швидко...
Тоді здалося — пізня осінь —
Мов у червоному вінку.

Відбили вже далекі дзвони —
Давно це трапилось... Колись...
І все ж ті горобині грона
Чомусь у серці zostались.

СТРАЖДАЮ І ЛЮБЛЮ

Пишу про квіти —
думаю про тебе.
Пишу про сад, —
а бачу в нім тебе.
Бо ти мій сад, моє високе небо,
Світання мого серця голубе.

Любові поклик
незбагнений, чулий.
І забуваю я свої літа.
У ранній пташці я тебе почую —
І все останнє в безвість відліта.

Прийде журба —
за тебе заховаюсь,
А радість — із тобою розділю.
Я, може, за порив цей
ще покаюсь,
А поки що страждаю і люблю.

ОСІННЕ КОХАННЯ

Промовчу я, нічого не скажу,
Хоча душа заповнена словами.
Від задрісних очей я збережу
Оцю любов,
що розцвіла між нами.

Її чекав я у зимові дні
І вечори, коли тепліло літо.
Вона ж прийшла
в багрянцевім вогні,
Коли було вже листям
землю вкрито.

Осіній день —
теж для любові час,
Хоча печалі грають своє свято.
Та пензлі осені зачарували нас,
Бо в тих малюнках
ніжності багато.

Свої чуття в багрянці даль несучи,
Не розділю на кола і квадрати...
Спасибі, осеню,
що ти, сховавши сум,
Усе ж любов умієш дарувати.

ЩЕ Є ПАТРІОТИ

В нас хочуть забрати
Святу незалежність
Чужинські магнати,
Зрадливі тутешні.
Нас хочуть зігнути,

Схилити додолу.
Та цьому не бути
Ніколи, ніколи!

В нас небо величне,
Земля в нас багата.
Хай недруг не кличе
Іти брат на брата.
Хіба ми не дужі,
Хіба безпорадні?
Повернемо душі
В бік волі та правди.

Між стихлого люду
Ще є патріоти,
Що спати не будуть.
А їх не збороти!
Відродимо славу
Недавню й колишню.
На праведну справу
Нас кличе Всевишній.

НЕ СЛУХАЙ ХИТРУНІВ

Колись кричав,
ганьбив неправду й зло.
Слова, слова...
Неначе дим цигарки.
Продався... Заховався
за темне скло
Новенької своєї «іномарки».

Купився на наживочку просту,
І зрадництво уже тебе не мучить.
Тепер стоїш, як мовлять,
на посту
Своїх маєтків і благополуччя.

А як народ, якому клявся ти,
Якого захищати всюди треба?
Та голос мій — як в діжку пустоти.
Вже не спроможний
долетіть до тебе.

За п'ятими дверима в тишині
Ти грієш владне
грошовите крісло.
У серці, де притулок є брехні,
Не віднайдеться місця правді.
Тісно!

Ти зрадив вірі, мові зрадив теж.
Не треба їх —
коли в кишенях гроші.
В туманах зла напевно
не збагнеш,
Що в цьому світі справжнє
і негоже.

У хитрослів'я ти сховав обман,
На мить змінивши
образ свій пихатий.
З усмішкою лізеш на екран,
Бо захотілось знов у депутати.

Народе мій, не слухай хитрунів,
Дай руку тим,
хто йде до правди стійко,
Хто може вчуть
людські страждання й гнів
І не продатись за липку копійку.

(Продовження. Поч. у № 38-41)

СЛАВА І ПРОКЛЯТТЯ
П'ята серія

СЦЕНА ПЕРША.
І ВЛАДНИКИ НЕ ВІЧНІ
В одній із кімнат ближньої дачі Сталіна прямо на підлозі лежить сам господар. Одразу видно, що він втратив свідомість. Його тіло нерухоме, рука безвільно відкинута на край килима.

Ззовні біля дверей цього приміщення стоять двоє його особистих охоронців. На обличчях — тривога, розгубленість. Заходять в кімнату хазяїна без його дозволу їм суворо заборонено, а сам він уже ось цілих дві години на подвір'ї не з'являється. А щодня вранці вождь виходив на прогулянку. Солдати розмовляють:

ПЕРШИЙ: — Чого це він так довго не виходить? — тихо ронить слово.

ДРУГИЙ: — Дивно. Що це з ним сталось?..

ПЕРШИЙ: — Може, скажемо начальникові?

ДРУГИЙ: — Н-не знаю... (Обидва помовчали. Поруч на сосніні каркнув ворон.)

ПЕРШИЙ: — Ти же знаєш. Старий він уже, хворіє часто. Місяцями в той свій Кремль зовсім не їздить. Давай, мабуть, телефонуй.

ДРУГИЙ: — Гаразд. Скажу начальнику. Хай іде сам сюди.

ПЕРШИЙ: — Аби ж то... Він сюди когось із Політбюро привезе. Бо теж боїться.

ДРУГИЙ (говорить в телефонну трубку): — Товаришу начальник! Я — Кротов. Чуєте? Вже десять годин, а хазяїн на подвір'я все не з'являється... Що-що? Та вчора були у нього Берія, Маленков. Але вони поїхали звідси ще об одинадцятій вечора. (Шось іще послушав, а тоді до товариша). — Сказав, ждїть, приїдемо.

ПЕРШИЙ: — Я ж тобі казав (далі ще тихіше), до Хазяїна тепер сам ніхто не піде. Боятися. Наш Хазяїн тепер сам став жертвою ним же насадженого страху.

ДРУГИЙ: — Ходив завжди, як індик, надутий.

ПЕРШИЙ: — Отож... Один скільки вже ось тут живе. І ні рідних, ні друзів тут у нього... Та він і своїх соратників готовий покосить. За розмовами генералів дуже стежить, підслуховування поставив (нахилиється до товариша і продовжує ще тихіше). Та в нього зараз принцип: щоб вони, ті, що перемогу у війні здобули, не скинули його з трону, то краще він їх раніше познищує.

ДРУГИЙ: — Був би людиною, то, може, хоча б рідні діти та внуки сюди приїздили... А то ж, бач, завжди один-однісінький.

ПЕРШИЙ (тихо до другого): — Давай і ми будемо обережними (оглядається довкіл), щоб такого при тузах наших не ляпнуть.

Через декілька хвилин сюди ж прибули Берія і Маленков. До охоронців підходить Берія. На ньому шляпа насунута на пенсне, за яким очей майже не видно. Обидва охоронці виструнчилися.

БЕРІЯ: — Що тут у вас? Знову панікуєте?! **ОХОРОНЕЦЬ ПЕРШИЙ** (розгублений): — Чогось Сталін не виходить ще од самого ранку з кімнати.

БЕРІЯ: — А спав він після того, як ми поїхали?

Маленков теж сумно подивився на обох сторожів, шось хотів сказати.

ОХОРОНЦІ (обидва разом): — Та ми ж не знаємо...

БЕРІЯ (бере під лікоть Маленкова): — Пішли до нього. Але підемо разом, подивимось, що там з ним.

Два лідери компартії разом з охоронцями заходять в кімнату. Там вождь світового пролетаріату лежить на широкому килимі, з-під штанини видно пляму. Френч його зім'ятий, картуз поруч на долівці. Очі у вождя закриті.

БЕРІЯ (нахилився до грудей Сталіна. Прислухався до його дихання. Випростався, подивився на всіх трьох): — Чого ви так перелякались? Та він просто спить! Берїть його, хлопці, перенесїть на диван.

МАЛЕНКОВ: — А може... (глянув на Берію і запнувся від його суворого погляду).

Обидва охоронці з Берією разом переносять Сталіна на диван.

БЕРІЯ: — Отак. Нехай одіспиться...

В цей час у дверях з'являється начальник охорони **Вождя:** — То що з ним?

БЕРІЯ: — Ти питаєш? Та

фізичних мук, зараз він сам опинився у становищі зневажених ним же. Якесь поза-небесна сила з'явилась, наче сам Всевишній, і спрямувала його терор на нього самого.

Стражденні були ці уривчасті звуки. Наче сама Історія всього людства збрала всі його провини і вирішила покарати цю мучениками табірив прокляту людину.

СЦЕНА ТРЕТЯ.

ДІЖДАЛИСЬ

Один за одним з вулиць Москви до Кремля з'їжджаються блискучі легковіки головних діячів радянської держави.

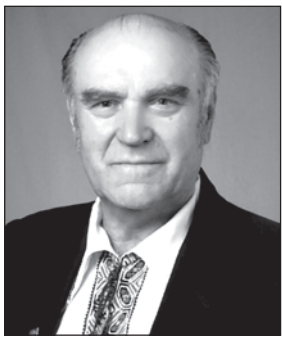
В кабінет Сталіна заходять Берія, Маленков, Булганін, Хрушов. Тільки тут немає самого господаря кабінету.

Двоє з тих, що зайшли, Булганін і Хрушов присіли в крісла. А Берія з Маленковим так і залишилися стояти, наче доводили цим, що потрібно поспішати.

— Товариші! — до всіх звернувся Берія. — Бачимо, що Сталін вже оджив. Давайте подумаємо, хто з нас за що буде відповідати. Я пропоную Головою Раднаркому призначити Маленкова. — Берія запитливо подивився в очі кожному: — Яка буде думка?

Обидва, ті, що сиділи, кивнули.

МАЛЕНКОВ: — А першим заступником моїм, я пропоную, буде Лаврентій Павло-

Василь ДЕРГАЧ

ВИРОК ІСТОРІЇ

КІНОСЦЕНАРІЙ ЗА ТРИЛОГІЄЮ «КАРА ІСТОРІЇ»

ти сам перш за все знати повинен! Спить він. Чув? Тепер подивився і йди, не заважай.

НАЧАЛЬНИК ОХОРОНИ (радісно зітхнувши): — Я так і подумав! (ше рад подивився на Сталіна). А може, лікаря викликати?..

БЕРІЯ: — Навіщо. Хай спить. А ви тут наглядуйте за ним.

Після цих слів найближчий земляк Вождя направляє до дверей. Маленков не поспішає, стоїть посеред кімнати без руху, намагається ще шось сказати. Але Берія схопив його за комір, випхав за двері і виїшов з кімнати сам. А вже на вулиці рішучий член Бюро Президії Ради Міністрів СРСР заштовхав Голову Ради Міністрів у свою машину, сів поруч з ним на задньому сидінні і наказав водієві:

— їдемо!

СЦЕНА ДРУГА.
АГОНІЯ ГРІШНИКА

Після невеликої паузи на екрані знову кімната на ближній дачі Сталіна. Він сам лежить на дивані. Очі закриті. Його губи легенько ворухаться, інколи хоче підійняти його рука. В агонії з його губ злітають обривки фраз, слова:

— Недобитки... Мізерія... Москва кишить ворогами... Молотов — зрадник... Берія — узурпатор... Лікаря мене убити хочуть... Света, передай матері вибачення...

В його несвідомісх уривчастих фразах охоронці і працівники дачі почули те, що колись відчували тисячі ним обездоленіх або геть знищених людей. Тут можна було почути двурунність і владників, і всієї партії, і її вождя. Тут можна було розрізнити і слова про тортури над заарештованими. А найбільша його агонія через два дні викрила його як головного вбивцю тих змучених, які будували і заводи Уралу і Біломорканалу. Вони були рабами, вони кричали йому: «Слава!», а він їх затискував і травив отрутою ненависті і злості. Страшніший усіх демонів, які колись завдавали людям морального горя і

вич. Хто що скаже?

ХРУШОВ: — Я — за. Заперечень не маю.

БУЛГАНІН: — Підтримую таку пропозицію.

МАЛЕНКОВ: — Слабий у нас зараз голова КДБ. Гадаю, зробимо так, що Берія одночасно також вестиме і справи КДБ. Якої ви думки?

БУЛГАНІН: — Правильно.

ХРУШОВ: — Згоден.

БЕРІЯ: — Тоді так. Вітати тебе, Георгію, будемо пізніше, вже як станеться те, чого ждемо. А ти берись за діло одразу, не відкладай у довгий ящик.

МАЛЕНКОВ: — Давайте подумаємо про похорон. Хто буде Головою комісії похоронної?

БУЛГАНІН: — Та це вже тобі, Лаврентію, треба.

БЕРІЯ: — Я згоден. Об'явимо про це потім, як помре. — Він пиховито оглянув усіх присутніх, помовчав трохи, а тоді продовжував: — Так, так. Комісія зробить все, що потрібно. І взагалі нам треба підготуватись до офіційного засідання Пленуму ЦК.

Варто мати нам єдину думку, яку запропонуємо членам ЦК. Та й про інше треба подумати. — Він ще раз суворо глянув на присутніх, витягнув з кишені аркуш паперу і почав читати: — Ми будемо продовжувати великі накреслення Сталіна і в якості єдиного політичного керівника вносимо такі зміни.

Бюро і Президія ЦК КПРС з'єднуємо в один орган Президію ЦК КПРС. Отже, декого, — хто нам заважає, скажу вам не для преси, — ми спокійно введемо з Президії, бо кількість членів її буде зменшена наполовину. До складу Президії вводимо Маленкова, Берію, Ворошилова, Хрушова, Булганіна, Кагановича, Мікояна, Сабурова, Перухіна. Молотов буде міністром закордонних справ, Булганін — збройних сил. Підготуємось і саме в такому ключі проведемо новий Пленум.

Берія закінчив говорити і відразу почувся голос Хрушова:

— Так. Саме такі призначення нам необхідні. Треба зберегти нашу, сталінську, єдність партійних лав.

Так сказав Хрушов, а сам подумав: «І чому Сталін на Дев'ятнадцятому з'їзді перед всіма делегатами сказав, що зараз у нас розкол в партії?». Йому не хотілось, щоби шій сукупності людей шось загрожувало. Було б краще, аби вона залишилась міцною. Але вона була крихка, дуже різна, бо складалася з людей з різною психологією. Ентузіазму, крім газетних закликів, у членів партійних організацій не було. Всі вони були стулені до купи або необхідністю, або страхом і тепер являли собою дуже непевну єдність.

А доля самої компартії Союзу РСР, фортуна цього «передового» загону пролетаріату, мабуть, не піклувалася про майбутнє, бо 5 березня 1953 року збрала з керівних лав партії ще й «наймудрішого» Сталіна.

СЦЕНА ЧЕТВЕРТА.
НЕ ПРОГАВИТИ!

Лаврентій цього разу не був схожим на себе.

«Що з тобою?» — неначе сам чув голос своєї молодої коханки. В інтонації вчувались невеселі нотки. Та й чи буде задоволена його нічна русалочка, коли ось вже кілька днів він неначе забув про її існування. Вона його таким ще ніколи не бачила. Які б явища та події в його житті та післявоєнній політиці не штормували, він завжди був з нею гарячий, спраглий, пристрасний.

А зараз, захоплюючи своєю боротьбою за владні повноваження, він ні про що інше не думає. Ось вона, та мить. Після багатолітньої борні вона прийшла до нього, прилетіла. Але ця мить — як хвижа орлиця. Якщо він не встигне її крила зборкати, то вона його кляне. Ким же він тоді залишиться, якщо прогавить, не зуміє скористатися цим випадком!? Він тоді провалиться від свого сорому, — ні, він ножа стромить собі в горло. Хай кров його грузинська залле йому всі легені й печінки, якщо випустить оцю золоту підмогу самого провидіння!

Не відповідаючи на здивований голос коханки, він мовчки піднявся, одягнувся і покинув її. Дома відразу зайшов у свій кабінет і сів за письмовий стіл. Думки гнались одна за іншою. Аж кричала головона, заглушуючи всі інші: «Після Сталіна владником Союзу буде тільки він! Тільки так! Він так вирішив ще за життя Коби. І жодної іншої мети! Тільки ця!».

Схопився, був, за прямий телефон Маленкова. Той його завжди підтримує. Тільки йому, Маленкову, Лаврентій дозволив собі слово сказати, що це він, Лаврентій Берія, прибрав Кобу, позбавивши Вождя медичної допомоги цілих двадцять годин. Отож Георгій не просто не хоче зі мною гризтись до приходу інших членів Президії, а таки мене підтримує. Але... Необхідно всіх до цього підготувати. Бо хто-хто, а Микита обов'язково шось утне.

Далі перебрав думкою всіх. Молотов — він тепер після Сталіна за старшого давнього революціонера буде. До чого ті колишні революціонери — не зрозуміло. Але Коба держав їх при собі, то хай і при мені будуть. Тим більше, що я на його помічний голос сам сподіваюсь. Ворошилов — хоч і стара ганчірка, але хай буде, цей жодної крапки не поставив. Булганін, Каганович, Перухін, Сабуров — цих остерігатись нічого, ці завжди підуть за більшістю.

(Продовження буде)

«МОВЧАТИ ПРО ГЕНОЦИД ОЗНАЧАЄ БУТИ СПІВУЧАСНИКОМ ЗЛОЧИНУ...»

У КИЄВІ ПРЕЗЕНТУВАЛИ ПЕРШИЙ В УКРАЇНІ ПІДРУЧНИК З ІСТОРІЇ ГЕНОЦИДІВ ХХ СТОЛІТТЯ

Студенти українських вишів зможуть вивчати вияви геноцидної політики та урядового насилля завдяки спеціальному підручнику. Книга історика Андрія Козицького «Геноцид та політика масового винищення цивільного населення у ХХ столітті» — перша спроба комплексно розглянути та проаналізувати причини, особливості та наслідки страшних злочинів проти людства в минулому столітті.

Поштовхом до досліджень геноцидів в Україні для Андрія Козицького стали родинні перекази, в яких були зафіксовані історії про втікачів від Голодомору 1932-1933 років у Галичині та про винищення нацистами євреїв у роки Другої світової війни. У 2000 році історик почав читати курс лекцій про геноциди у Львівському національному університеті імені Івана Франка. З того часу й розпочалась робота над книжкою, перший варіант якої був гото-

вий ще 2009 року. Але, зважаючи на важливість теми, ще рік після цього весь матеріал дослідник випробовував у роботі зі студентами, під час якої було внесено чимало коректив.

«Я вирішив написати цю працю, бо не можемо мовчати, знаючи про цей складний злочин — геноцид. А знати правду й не говорити про неї — означає лише сприяти тому, що пам'ять про людей зникає, що людям відбирається навіть посмертна гідність. Книжка є важливою, бо той, хто її прочитає, буде уважніше ставитися до тих моментів, які можуть призвести до геноциду в майбутньому — культурного, духовного», — каже автор посібника.

Особливість цієї книжки в тому, що вона написана не як наукова праця, а як посібник для студентів, тому буде легкою для сприйняття будь-якому читачеві. Видання проілюстровано великою кількістю ар-

хівних фотографій, значна частина яких походить із фондів Галузевого державного архіву Служби безпеки України.

Книга Андрія Козицького розповідає про масове винищення вірмен в Османській імперії, Голодомор 1932-1933 років в Україні, Голокост європейських євреїв, організоване нацистським режимом Третього рейху переселення циган, примусові переселення малих народів СРСР у роки Другої світової війни, воєнні злочини періоду Другої світової війни та перших повоєнних років, соціальні експерименти та геноцид у Камбоджі 1975-1978 років, політику «етнічних чистень» у період етнополітичних конфліктів на Балканах 1992-1999 років, геноцид 1994 року в Руанді.

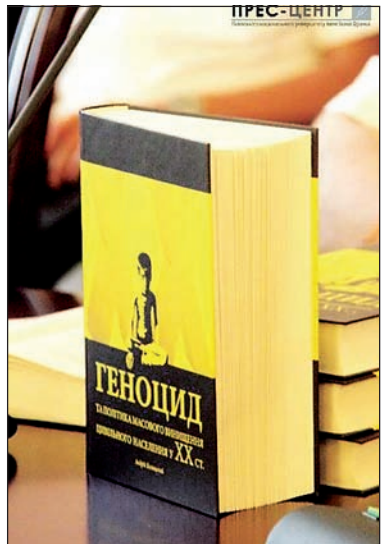
У книзі окремо розглянуто ті випадки масового винищення цивільного населення, які ще не визнано

геноцидом, хоча й містять виразні риси екстермінаційної політики.

«Важливо, що інформація про геноциди тут подана не відірвано, а в контексті всієї історії ХХ століття, є порівняння з іншими подіями. При такому широкому розгляді сумніви, чи був Голодомор 1932-1933 років геноцидом українців, просто зникають. У цьому найбільша заслуга автора», — наголосив історик Володимир В'ятрович.

В. В'ятрович також вважає, що геноцид потрібно аналізувати в історичній, юридичній та політичній площинах. «Коли ми говоримо про український геноцид — Голодомор, — то в жодній із цих площин не зроблено все, аби ця страшна трагедія була цілком вивчена і сприйнята. У науковій площині ще дуже бракує серйозних досліджень, які б ставили Голодомор у ширшому контексті, порівнювали його з геноцидами проти інших народів. На заході є ціла галузь науки, яка називається «genocide studies», а в Україні це без перебільшень перша книга, яка стосується цієї проблематики».

Презентований напередодні 79-х роковин Голодомору, посібник ре-

комендований Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України для студентів гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів. За ним уже навчаються на історичному факультеті ЛНУ імені І. Франка.

Прес-центр Центру досліджень визвольного руху

СИЛА ДОБРОГО ГУМОРУ

Усмішка. Відкрита, широка, добродушна... Мистецтвом усміхатися Петро Мокійович володів бездоганно. Усміхнений на людях, він підтримував добрий настрій співробітників, розвеселяв товариство, підбадьорював набагато молодших за себе, їдко висміював те, що не подобалося, а отже, підлягало осудові, запереченню.

Журналіст, публіцист, видавець Петро Інгульський мав славу людини з найближчого оточення Юрія Мельничука, по-своєму трагічною постать якого сьогодні трактується переважно негативно. Відповідно й на Інгульського впала тінь високопоставленого шефа (редактора журналу «Жовтень», депутата Верховної Ради УРСР), а «позитив» — хай яким скромним він був — таки залишився в пам'яті сучасників. Ну хоч би й таке.

У 1956 році журнал систематично публікував матеріали, пов'язані зі 100-річчям Івана Франка. Редактор запросив до редакції ціле гроно сучасників — Дениса Лук'яновича, Михайла Рудницького, Михайла Яцківа та багатьох інших. Після зустрічі доручив готувати до друку спогади, не завжди «зручні» для радянського режиму. Та й серед авторів були проскрибовані, змушені жити й

працювати в ідеологічних путях. Але головним виконавцем волі Мельничука був його заступник — Петро Мокійович. Він допроваджував до читача живі спомини, оминаючи цензурні та обкомівські рогатки. Його добродушність і комунікабельність надавала творчого настрою і таким людям, як Юрій Шкрумеляк, Володимир Гжицький, Микола Чайковський.

Усі ці галицькі інтелігенти вижили в гулагівському пеклі, і, природно, кожен по-своєму ділився «незабутніми враженнями».

Володимир Зенонович Гжицький, котрий найчастіше відвідував редакцію «Жовтня» (спочатку на вулиці Підвальній, а потім — на Ватутіна), розповідав, що Інгульський був чи не найважливішим слухачем: з його обличчя зникала усмішка, воно набирало поважного й печального вигляду — так, наче хотів додати до розповіді щось своє, зболене, трагічне: чи про голод 30-х років у рідних подільських селах, чи репресії недавньої доби в Галичині, але... переводив розмову в безпечне русло.

А то й «розігрував» безмежно наївного Володимира Зеноновича придбаннями про те, що «Облліт» (цензура, кабінети якої стікувалися з редакцією через спільну стіну) терміново лагодить теплові радіатори, бо, мовля, іше до зими хоче пристосувати їх так, аби підслуховувати редакційні розмови. І коли Гжицький патетично обурювався, Інгульський, задоволено потираючи лоба, переходив до іншого, шойно

вигаданого сюжету...

Мої стосунки з Петром Мокійовичем були епізодичними. Добре пригадую, як 1959 року цензура покоротила мій вірш «Рідна мова», і редакції довелося робити «вишивку» — висмикувати з тиражу листок і вклеювати «виправлений».

Петро Мокійович, як розповідали співробітники, з того приводу дуже журився, бо змушений був особисто керувати тим неприємним процесом у друкарні «Атлас». Може тільки уявити собі його вигляд, коли він через багато років змушений був пережити зняття з верстки своєї п'єси (написаної у співстворстві з Олександром Лізеном), до чого я мав пряму причетність і ніс повну відповідальність як виконувач обов'язків головного редактора... Але П. Інгульський, якого багато хто не любив за їдкий гумор, не був ані зловмисним, ані злопам'ятним. Він тяжко пережив трагічну ситуацію, коли правління ЛО СПУ зробило подання на нього як редактора журналу. З метою прискорити призначення документи передали «нарочним», і через кілька днів зі столиці прибуває представник президії СПУ, щоб представити нового редактора, але не Петра Інгульського...

Зосередившись на видавничій роботі (директував у Львівському книжково-журнальному видавництві, яке в 60-х роках отримало назву «Каменярь»), Петро Мокійович споглядав літературне середовище «прижмуреним оком». А воно, те середовище, як і творчий процес, було

неоднозначним. Видимих і невидимих конфліктів у боротьбі за «булаву» уникав, з увагою ставився до молодих літераторів, не ділячи їх за офіційними категоріями. Тому, коли 1962 року Андрій Малишко і Любов Забашта запросили до редакції «Жовтня» близько двадцяти «новобранців поезії», — а серед них були Анатолій Таран, Ігор Калинець, Роман Кудлик, Микола Ільницький, — проявляв тактовність і любов'язність. А згодом, коли нашого брата партпартучики тягали на партійні судилища за «творчі збочення» з магістрального соцреалістичного курсу, тільки підмішався з глумоти «руководящего состава нового тіпа» і з задоволенням частував кавою авторів перших книжок, додаючи до їхніх пристрасних монологів і свої оцінки. Найчастіше такі «здибанки» відбувалися десь у «Сільраді» чи «Жіночих сльозах» (кав'ярні-пивнички, «общепітовського» зразка), найменовані Петром Мокійовичем так влучно, що їхні назви протрималися буквально до недавнього часу.

Вимушене «коливання», синхронне з лінією капеесівського офіціозу, безумовно, позначилося на більшості творів письменника, котрі належать до літератури на виробничу «тематику» (сьогодні їх не читають і не перевидають). Але на сторінках цих видань то тут, то там промелькнуло живе слово, зблискують іскринки гумору, відлучують туга за нездійсненими мріями. Іноді в довірливих розмовах з письменником

пробивалося щось таке болісне й гірке — то смуток, то відчуття провини, то товариське співчуття... Запам'ятав саме таку тональність, коли Петро Мокійович повідомив мені, що десь «у верхах» вирішується питання про мою участь у роботі делегації УРСР на XXXI сесії Генасамблеї ООН. Я не дуже тішився новини, знаючи, що цьому протистоятимуть не лише «браття по перу», а й дрібні чиновники в обкомівських кабінетах... Але більше бентежило те, що обов'язково доведеться відробляти за такий «прояв довіри».

Я подякував за добре слово, у відповідь побачив на обличчі Петра Інгульського приятний усміх. Той усміх видався мені ширим, нелюдковим, характерним для всіх подолан — і східних, і західних... І то не тільки регіональна прикмета. Такого усміху сьогодні варто пошукати. От і до 100-літнього ювілею письменника хочу поновити його у своїй пам'яті. Хочу, щоб ми, такі непримиренні до себе — в побуті, творчості, намаганні утвердити тільки «своє», частіше думали про «наше». Про українське. Про істинно родинне.

Нині модно ходити у вишиванках, підкреслювати свою патріотичність, кладучи руку на серце під час виконання Державного Гімну. Шкода, що Петро Мокійович не дожив до цього часу. Його статна фігура в розкішно вишитій сорочці вирізнялася б у гурті, в якому так природно чувся б його голос, а гумор відлунював би в голосах молодих побратимів.

Бачу усмішку Петра Інгульського, усмішку, очищену від скверни жорстокої доби...

Роман ЛУБКІВСЬКИЙ
(«Дзеркало тижня. Україна»)

ЗАПРОШУЄМО ДО БІБЛІОТЕКИ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»!

«ЗАЦЬКОВАНІ СОБАКАМИ». Андрій Бобюк (м. Васильків, ТОВ «КОЛОФОН», 2009 р.). Ця художньо-документальна повість переносить нашу уяву в буремні сорокові роки на північно-східні терени Тернопільщини, де окремі бойки УПА продовжували запеклу боротьбу проти «червоних» окупантів вже після закінчення Другої світової війни.

Твір автобіографічний, тому максимально правдиво висвітлює ті страшні часи борні та звитяги. Свята ненависть до поневолювачів надихала на подвиги членів Організації Українських Націоналістів, веда в бої проти московської орди воїнів Української Повстанської Армії. Одним із них був Андрій Трохимович Бобюк, який мешкає нині на станції Корначівка Тернопільської області. Під псевдо «Кривоніс» він воював у лавах УПА з 1943 до 1953 року, був поранений, контужений, але в руки чекістів не потрапив, легалізувався з чужими документами і дочекався розвалу червоної імперії.

Незважаючи на своє теперішнє важке матеріальне становище, хвороби та самотність, Андрій Трохимович вірить у незворотню та остаточну перемогу над «п'ятою колоною» в Україні та визнання владою ветеранів-упівців Героями своєї держави.

«ОБІРВАНЕ КОРИННЯ НАЦІЇ. ВОЛИНЬСЬКА ХРЕСТОМАТІЯ». Бондарчук А. І. (м. Київ, Видвиститво імені Олени Теліги, 2011 р.). Цю книгу для редакційної бібліотеки передав волонтер Іван Григорович Кассала — наш давній читач, автор, популяризатор і розповсюджувач «Кримської світлиці».

Автор книги дає стислий огляд подій, які вплинули на хід світової історії в минулому столітті, позначившись на долі України. На основі свідчень людей, місцевих мешканців, архівних даних, коментарів, документів розповідає про трагічну долю волинських сіл, знищених, стертих з географічної карти, але не з людської пам'яті...

Підготувала Любов СОВИК

(Продовження бібліотечної рубрики — в наступних номерах «Світлиці»)

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

ЖОВТЕНЬ 18

1918 р. — у Львові утворено Українську Національну Раду.

1994 р. — Верховна Рада України скасувала заборону Компартії.

1995 р. — Україна вступила до Ради Європи.

Народилася:

1868 р. — Євгенія Ярошинська, українська письменниця.

Померли:

1941 р. — Володимир Свідзінський, український поет, перекладач.

1997 р. — загинув народний артист України Павло Громовенко.

19

1917 р. — у Чигирині з'їзд українського Вільного козацтва проголосив генерала Павла Скоропадського своїм отаманом.

1947 р. — (19-21 жовтня) почалося масове (близько 150 тис. осіб) вивезення українців на Сибір.

1961 р. — (8-19 жовтня) в Карлсруе (ФРН) суд виніс вирок агенту КДБ Б. Сташинському, вбивці Л. Ребета і С. Бандери, та визнав відповідальними за організацію вбивств уряд СРСР і ЦК КПРС.

20

1924 р. — у Харкові відкрита перша в Україні радіостанція.

Помер:

1930 р. — московські чекісти вбили Юрка Тютюнника, генерала-хорунжого Армії УНР.

21

1056 р. — диякон Григорій вивів першу літеру

рукопису, який увійшов в історію під назвою «Остромирове Євангеліє», що є однією з найвидатніших пам'яток старослов'янського письменства в давньоруській редакції. До вивчення в 2000 році Новгородського кодексу вважалася найдавнішою книгою, яка була створена на Русі. Містить євангельські читання для неділі і свят.

1657 р. — в атмосфері гострих суперечностей та посилення московського тиску гетьманом України було врешті обрано Івана Виговського (Корсунська рада 21 жовтня 1657 р.). У 1658 році гетьман зіткнувся з потужною опозицією, яка всіляко підтримувалася Москвою.

1897 р. — у Миколаєві почав працювати Чорноморський суднобудівний завод.

1921 р. — Василя Липківського висвячено на митрополита УАПЦ.

1933 р. — Микола Лемик виконав атентат у російському консульстві у Львові на знак протесту проти Голодо-

мору в Україні.

Помер:

1964 р. — Григорій Верьовка, український композитор і хоровий диригент, педагог.

22

1937 р. — заарештований митрополит Київський і всієї України Василь Липківський.

Народилися:

1913 р. — Василь Сvida, український скульптор-різьбяр.

1935 р. — Борис Олійник, Герой України

український поет, громадський діяч, дійсний член АНУ, голова Українського фонду культури, почесний академік Академії мистецтв України.

Померли:

1835 р. — Устим Кармалюк, керівник повстанського руху на Поділлі.

1953 р. — Петро Сікорський, митрополит Української Автокефальної Православної Церкви.

23

1545 р. — козаки, вийшовши в море на 32 чайках, підійшли до турецької фортеці Ачи-калі (Очаків) і захопили її.

1859 р. — у Києві відкрита перша недільна школа.

1990 р. — під тиском студентів та інших демократичних сил Верховна Рада УРСР скасувала статтю в Конституції УРСР про керівну і спрямовуючу

роль компартії у суспільстві.

Померли:

1937 р. — Михайль Семенко, український поет-футурист, редактор багатьох видань, загинув у засланні на Соловецьких островах.

1937 р. — Володимир Ярошенко (псевдонім Воляр), український поет, байкар, прозаїк, драматург, літературний критик, кіносценарист. Жертва сталінського терору.

24

Міжнародний день Організації Об'єднаних Націй (День ООН).

1991 р. — Верховна Рада проголосила без'ядерний статус України.

1993 р. — у соборі Святої Софії в Києві здійснено інтронізацію Володимира Романюка, обраного Патріархом Київським і всієї Русі-України.

Померли:

1902 р. — Владислав Заремба, український композитор, піаніст і педагог.

1997 р. — Петро Дужий, український письменник, з 1944 р. — референт пропаганди УПА, почесний громадянин міста Львова.

25

1762 р. — російська імператриця Катерина II повеліла заселити малообжиті райони України іноземцями.

25-28 жовтня 1990 р. — відбулись II Всеукраїнські збори Народного руху України. Ухвалено документи про

М. Семенко

Б. Олійник

Тютюнник Юрій Миколайович

ВІДКРИТТЯ ПЛАСТОВОГО РОКУ У КРИМУ

ПОВЕРНЕННЯ ДО ВИТОКІВ

У квітні цього року виповнилося сто років від дня заснування у Львові першого пластового гуртка дитячої організації скаутського типу. Одним із організаторів гуртка був Петро Франко — син письменника. Він і запропонував дітям назвати себе пластунами. Так у давні часи запорозькі й кубанські козаки називали розвідників, тих, хто поповзом, по-пластунськи підбирався до ворога, щоб визначити його розташування і озброєння.

Верховна Рада України ще у листопаді 2011 року ухвалила Постанову «Про відзначення 100-річчя українського скаутського руху». Парламент визнав необхідним проведення в різних регіонах України низки заходів, присвячених ювілейній даті, а також підтримати їх на державному рівні, адже скаутський рух дуже розвинений, він вважається наймасовішим серед молоді країн світу.

Але повернемося до подій у першій чверті минулого століття, до витоків пластового руху в Україні.

З часом пластовий (скаутський) рух ще у дореволюційні роки охопив міста і села України, як на заході, так і на сході. Не обійшов цей рух і Донеччину, зокрема Маріуполь. У науковій бібліотеці місцевого краєзнавчого музею зберігається підшивка газети «Маріупольское слово» за 1917 рік. У числі за 12 серпня надрукована стаття Псалтї «Наш долг». Осє кілька фрагментів цієї публікації, яка, перекопаний, не втратила своєї актуальності і в наші дні. (Цитуємо мовою оригіналу).

«Мы должны позаботиться, чтобы наша молодежь выросла честной, разумной, развитой и подготовленной для общественной работы, которая могла бы творить новую светлую жизнь, работая для счастья всего народа. Одна из таких организаций — организация бой-скаутов — образовалась по примеру Европы и у нас. Наш долг — поддержать, дать развиваться этой молодой организации в большое общество, к которому могли бы примкнуть все наши дети.

Цель общества бой-скаутов — сделать из наших анемичных, апатичных ко всему, стареющих раньше времени подростков, — людей здоровых, жизнерадостных, рыцарей духа, работников правды. Лучше всего мы это поймем, когда познакомимся с заповедями, которым бой-скауты клялись следовать. Вот они: — Исполнять свой долг перед Родиной и всеми силами стремиться быть честными и полезными гражданами...

— Оказывать услуги и помогать всем, особенно старшим людям, детям и женщинам.

— Быть всегда правдивым и верным данному слову.

— Быть другом животных.

— Быть веселым и никогда не падать духом.

— Быть вежливым и аккуратным.

— Быть верным законам бой-скаутов.

— Подниматься суду чести.

— Не жди от других ничего, но сам другим делай все, что можешь.

— Укрепляй свое тело и душу, просветляй разум.

— Пусть твоя мысль будет о других, а вторая о себе.

— Будь завтра лучше, чем ты есть сегодня и чем был вчера.

Наш долг — поддерживать такую организацию. На днях будут собраны все воспитатели, сочувствующие этому делу и желающие приложить свой труд. Предполагается основать общество содействия нравственному и физическому развитию молодежи обоого пола...»

Чи отримала підтримку громадян ця програма дій? Так, отримала. Свідчення тому — події кількох років потому.

За остаточним відновленням у 1920 році радянської влади в Маріуполі склалися три юнацьких організації: дитяча комуністична група імені Спартак (організатори і керівники Веніамін Козлов і Осип Гуревич); дружина юних піонерів (керівник Іосифіда) і міська організація скаутів, основи якої заклав Псалтї.

Між цими організаціями розпочалася жорстка боротьба за вплив на юних громадян. Результати її чітко визначені в резолюції Другої повітової конференції «ЮС», що відбулася 30 квітня 1923 року. Осє лише один фрагмент цього документа, як він зафіксований у протоколі, що зберігається в архіві Донецької області.

«Мы, дети пролетариев, являемся будущими строителями коммунизма. И для того, чтобы приняться за строительство коммунизма, нужно воспитывать себя в коммунистическом духе, воспитывать в себе стойких защитников интересов рабочего класса. Это может сделать только организация «Юный Спартак». И мы заявляем всем скаутским и пионерским организациям и другим мелкобуржуазным крашеным детским организациям, сколько вы не будете менять свою вольчью шкуру, дети пролетариев вас узнают... Долой все организации, воспитывающие детей в буржуазном духе! Да здравствует «ЮС» — единственная в мире организация пролетарских детей!»

Дружина юних піонерів, керівництво якої зробило спробу об'єднати революційні гасла зі скаутською програмою розвитку дітей, була розпущена, значна частина її членів влилася до складу «ЮС», які в 1924 році стали іменуватися юними піонерами.

Скаутська організація, усі її організаційні й методичні напрацювання були заборонені.

На багато десятиліть діти Радянського Союзу (як і діти гітлерівської Німеччини) були виключені з міжнародного скаутського (пластового) руху.

Павло МАЗУР, краєзнавець
м. Маріуполь

Ще не встигли кримські пластуни перевести дух від бурхливого літа, ще не зійшли з дитячих вуст спогади й враження про ЮМПЗ (Ювілейні Міжкрайові Пластові Зустрічі), а час кличе збиратися знову. Цього разу для загальних зборів округи Крим було дві причини: посвята окружної хоругви й відкриття пластового року.

Наприкінці вересня у Кафедральному соборі святих Рівноапостольних князів Володимира і Ольги, котрий знаходиться у Сімферополі, зібralися пластуни зі станиць Севастополь, Сімферополь, Красноперекопськ і Бахчисарай. Архієпископ Сімферопольський і Кримський Української Православної Церкви Київського патріархату владика Климент провів урочистий молебень і освячення окружної хоругви. Віднини ця святиня має стати благословенням кримським пластунам на шляхетні вчинки й перемоги.

Після Служби Божої під час урочистих зборів була проведена церемонія відкриття пластового року 2012-2013. З нагоди посвяти окружної хоругви з привітаннями для пластунів виступили голова Української громади Криму Владислав Хмелювський та голова Кримського об'єднання «Просвіти» Сергій Савченко. А вже через годину ми дружно вирушили на наше перше в цьому році випробування — подолання гори Чатир-Даг. Дорогою до Ангарського перевалу нас намагався налякати дощ, але ми вірили, що погода буде на нашому боці. Так і сталося: під час мандрівки всупереч прогнозам на наші голови не впало жодної дошової краплини. Прибувши на Ангарський перевал, ми, навантажені провізією та спорядженням, почали нелегкий підйом

до Кутузівських озер. Дібравшись до місця табору, ми поєднали приємне з корисним: розмістившись на галявині, дали змогу не тільки перепочити ногам, але й дещо дізналися про Чатир-Даг і навколишню місцевість з краєзнавчої гутірки. Далі вже звичні для нас заняття: розкладання наметів, збирання хмизу, приготування вечері, проте ці заняття не здавалися нам сумними, бо бунчужний ст. пл. Андрій Іванюк перетворив їх на цікаву й веселу гру. А ввечері, напевно, навіть зорі зазрили яскравості нашої ватри, котру розпалили пластуни м. Красноперекопська. А головною її окрасою були пісні та ігри, які підготували й проводили самі юнаки. Найбільш незабутнім моментом тієї ночі став вихід на оглядовий майданчик поблизу табору, звідки відкривався чудовий краєвид нічної, оздобле-

ної вогнями Алушти.

Ранок розбудив нас свіжою прохолодою й смачним сніданком. Добре підкріпившись, ми вирушили в мандрівку, де мали здійснити головну перемогу — над собою. А нагородою стало відчуття гордості за красу й неповторність рідного краю. Бо за півтори години підйому на гору Ангар-Бурун (1457 м над рівнем моря) ми змогли побачити Крим з висоти пташиного польоту. Поверталися до місця розташування хоч і змерзли, але задоволені.

Дорогою до Сімферополя в тролейбусі панувала тиша — втомала взяла своє. Та як би то не було — усє мене, але спогади цих двох днів лишаться в нашій пам'яті надовго. А в нас попереду ще цілий рік для поповнення багажу нагород, перемог, вражень і добрих справ!

Свенія АТРОХОВА

СВЯТО ПОКРОВИ ТА ДЕНЬ КОЗАЦТВА ВІДЗНАЧИЛИ СЕВАСТОПОЛЬСЬКІ ПЛАСТУНИ

14 жовтня 2012 року севастопольські пластуни вирушили в мандрівку до селища Чорноріччя, де серед кримських гір знаходиться музей побуту Західної України. Там нас гостинно зустрів господар, колекціонер пан Михайло Кузменюк, який впродовж багатьох років збирає предмети побуту Західної України.

Спочатку для нас провели дуже цікаву екскурсію музеєм, де ми змогли зануритися в чудову атмосферу гуцульського краю. Грашки, посуд, різноманітне приладдя, одяг — усє дало змогу умовно перенестися в часи минулі, торкнутися історії наших пращурів, яка й досє живе в цих речах. Усі навіть спробували пограти на трембіті, але ця спроба була не з простих, тому в декого не виходило з першого разу.

Для наших пластунів ця мандрівка стала першим випробуванням себе в ролі організаторів заходу. На «Козацьку кашу» ми запросили учнів українського 5-А класу гімназії № 8, для яких і готували програму святкування. Юнаки гуртка «Чорні кішки» самостійно проводили змагання, тернівки та ігри. Вони мали

можливість перевірити себе як майбутні виховники та провідники, а також стати прикладом для молодших. Поки ми бавилися в козацькі ігри, дуже зголодніли. І господар ще раз здивував нас не тільки своєю широкою гостинністю, але і кулінарними здібностями. Після закінчення змагань звук трембіти покликав до столу, де нас частували смачною мамалигою, пирогом «Шарлотка» та карпатським чаєм.

Відновивши втрачені сили, усі зібralися на урочисту церемонію. Учасники були нагороджені грамотами від станиці Севастополь, відзнаками та солодкими призами.

У цей день природа порадувала нас яскравим, теплим осіннім сонечком, навколишньою різнобарвною красою, а господарі — незабутньою доброзичливою атмосферою.

Зіна БЕЛАНЮК,
голова Станичної пластової старшини

м. Севастополь

КРИМСЬКІ ШКОЛЯРИ В КОЗАЦЬКОМУ КРАЇ!

Ще у 5 класі на уроках історії я почув цікаві розповіді про козаків і колиску козацтва — Запорозьку Січ. Як же хотілося побувати на острові Хортиця й побачити одне з чудес України!

назву острова пов'язують із Хорсом — божеством Сонця у слов'ян. Цю острівну землю називали по-різному, однак із середини минулого сторіччя за нею закріпилася назва «острів Байди». І знову пригадалися уроки історії, на яких наша улюблена вчителька Олена Миколаївна Шостак розповідала легенди й перекази про засновника Запорозької Січі князя Вишневецького, що в XVI столітті став козацьким ватагом. Авторитет Вишневецького-Байди у козаків був надзвичайно високий. Він став визнаним отаманом козацького війська, першим організатором козацької вільної республіки. Народ не забув героя, склав пісні й думи про нього.

Пропливаючи повз острів, милувалися берегами Дніпра, самим островом, дніпровськими порогами. І раптом постав перед нами могутній Дніпрогес! Ми бачили його багато разів на світлинах і картинах. Але це видовище нас вразило.

Після прогулянки на теплоході нам показали вечірне Запоріжжя. Пізно ввечері поїхали в готель, що розташований на Хортиці. По дорозі до готелю екскурсовод продовжувала знайомити нас із островом і його таємницями. Розказала вона про те, що Хортицькі «думні» скелі підживлювали своєю природною силою козацьких чаклунів-характерників. Серед острів'ян і мешканців придніпровських сіл побутовало безліч таємничих і забавних історій про хортицькі скарби. Як правило, місця, де були заховані скарби, прив'язувалися до могил, ярів і балок. Із стародавніх часів хортицькі скелі, балки, плавні лоди пов'язують із діяльністю потойбічних істот. Народні перекази населили цю казкову Гілею чортами-очеретяниками, водянниками, русалками, вовкулаками. Наостанок екскурсовод таємниче сказала, що на острові вночі можна «побачити» вовків. Ми їй повірили. Тому лягли спати, як тільки поселилися в готелі.

А на ранок нас чекали екскурсії до Музею козацтва й Запорозької Січі.

Січовий комплекс на острові Хортиця, який займає площу близько трьох гектарів, — це типове фортифікаційне укріплення з усіма притаманними йому захисними спорудами. Козацьке містечко оперезане високим валом і ровом. Ще здалеку помітний рівний ряд загострених

угорі колод. Побачили ми оборонні вежі, січовий храм — дерев'яну з трьома маківками Свято-Покровську церкву, січову школу. Запорозькі козаки приділяли велику увагу вихованню та освіті молодих воїнів. Нам є чому почитися у пращурів.

Побували в домі кошового, військової канцелярії, курені — традиційному житлі козаків. Ознайомились із ремеслами, якими володіли козаки. «І швець, і жнець, і на дуді грець», — казали про умільців, до всякої справи охочих і здібних. І в поході, і на хуторі, і в себе в курені запорожець був сам собі ловець, і швець, і тесляр, і коваль, і лимар, і гончар.

Але найцікавіше чекало в кінці нашого перебування на Січі. Справжні козаки показали козацьку зброю і своє уміле володіння нею. Протягом години ми сиділи, наче заворожені, і, розкривши роти, спостерігали за тим, що виробляли козаки. Наостанку вони на нашу честь вистрілили із гармати. Ми були в захваті!

На жаль, подорож закінчилась. Нам не хотілося повертатися додому. Але ми впевнені, що попереду нас чекають нові, не менш захоплюючі мандрівки!

Андрій МАРТИНОВ,
учень 7-А класу
СНВК «Лінгвіст»
м. Сімферополь

І ось моя мрія здійснилася. Наш класний керівник Надія Олександрівна Птащенко організувала у вересні цього року поїздку до Запоріжжя. З радісним настроєм в одну із субот ми вирушили в дорогу. Вийшли рано. В автобусі більшість із нас дримала, бо не звикли прокидатися так рано у вихідні. До Джанкою їхали в суцільному тумані й тиші. Але тільки минули смугу молочного туману й виглянуло сонечко, усі пошващали й автобус наповнився піснями.

Перша зупинка була за Мелітополем біля Кам'яної Мо-

гили. На власні очі побачили ми вікових кам'яних половецьких Баб і Кам'яну Могилу — невеликий ізольований масив піщанику, що складається з величезних кам'яних глиб заввишки до 12 метрів.

Під впливом перших вражень продовжили їхати до Запоріжжя. Нарешті ми біля річного вокзалу міста. Перша екскурсія — катером по Дніпру навколо о. Хортиця. У руслі Дніпра немає острова, рівного Хортиці ні за величиною, ні за красою, ні за цінністю природних та історичних пам'яток. Від екскурсовода ми довідалися, що

«Джерелята», надсилайте фоторепортажі про ваші мандрівки. Пам'ятайте: головний приз — велосипед!

ПЛЕКАТИ СОБОРИ ЛЮДСЬКИХ ДУШ...

Кожна людина має на карті життя кілька місць, що стають духовними опорами, й на них, як на фундаменті, зводить людина свою духовну фортецю, власну ноосферу частинки великого людського духовного океану. Але найчастіше та ноосфера лишається загадкою для інших, бо лише одиниці свідомо прагнуть матеріалізувати її у власних спогадах, записках, щоденниках чи дослідженнях... І тоді виникають сторінки книжок, які стають цікавими не тільки для автора, бо несуть у собі крихітку небайдужої душі, схвиленої натури, ширих роздумів, чи й просто тихого подиву... На жаль, не часто зустрічаємо саме таких особистостей.

А причини цього явища лежать на поверхні: після перемоги Жовтневого перевороту 1917 року в Петербурзі нашу історію нам писали й підносили за партійними постановами та комуністичною ідеологією, кожна людина вважалася гвинтиком, якого треба було увяляти отам, на сторінках тих затверджених у Москві «Історій». Минуле українського народу й нашої державності було викладене в прокураторстві доже так званої «Історії СРСР», писаної з погляду російської імперської ідеї, для якої не існувало України та нашого народу як самодостатнього історичного явища, — то що вже було казати про окрему особистість... Відразу знання навіть свого роду нам обмежили в кращому разі дідусями та бабусями, а якщо вони стали часткою сибірських таборів, то й про них

нічого не знали. А відповідно й поняття краєзнавства, матеріали про твори відомих письменників зникло з нашого життя. Часом воно ще виходило на сторінки деяких газет у роки так званої «відлиги», коли державні імперські ідеологи попускали віжки, але, щоб, приміром, у такому обласному центрі, як Херсон, виходили об'єктивно достовірні книги про місто чи земляків, знаних майстрів пера, написані неофіційним, «самодіяльним», скажімо так, автором, щось таке пригадати важко. Лише розпад СРСР та утворення незалежної держави Україна принесли нам видання, про які не можна було і мріяти. Авторами ж цих книжок стали видані українському слову, духовно багаті особистості...

Сталося так, що в життєвій долі краєзнавця, відмінника народної освіти, літературознавця Павла Кіндратовича Параскевича постали три духовні опори життя — його село Лапківці на Хмельниччині, де побачив світ у селянській родині, Херсон, де вже як вчений завідував кафедрою української літератури у Херсонському педагогічному інституті (тепер держуніверситет), і творчість Олеся Терентійовича Гончара, про якого випускає книги, статті й творчість якого й нині пропагує та доносить кожному українцеві. Павло Кіндратович — автор численних посібників, зокрема — «М. М. Коцюбинський. Життя і творчість в портретах, ілюстраціях, фотографіях, документах», «Микола Чернявський. Життєвий і творчий шлях»,

«Сторінки літературної Херсонщини», «Олеся Гончар і Херсонщина» та інші.

Так, тема — Гончар і Таврійський край — то особливі пошуки для П. Параскевича, які так глибоко, досконало та наполегливо упродовж десятиріч ніхто й не досліджує. Олеся Терентійович не один раз представляв цей край у Верховних Радах — як колишній Союзний, так і Український, тому знав його достеменно та не раз оспівувався в любові. У статті «На землях Таврії» («Правда», 1957, 26 жовтня) письменник напише: «У дитинстві доводилось мені багато чути оповідань про Таврію, і завжди в самому цьому слові «Таврія» чулось мені щось сумовите, як в печальній, задумливій пісні народній. Усний батрацький епос, легенди, перекази, розповіді про цей край несли в собі біль страждань, гіркоту нездійснених надій». І він захоплено розповідає про Каховку часів будівництва ГЕС, про ті зміни, які відбулись тут з того часу. «Коли дивився на це місто, в житті якого гармонійно поєднались праця, молодість і краса, стає зрозумілим, чому так любив його чудовий художник нашого часу О. Довженко». Гончар згадає гірке минуле Каховки, робочий каторжний ринок, «куди йшли з Росії, Білорусії, України безземельні, безкінні, безхлібні продавати в Каховці свою силу, свої робочі руки. Старівся батько, йшли сини, старілася мати, йшли дочки, щоб пройти цю степову батрацьку каторгу, яка безжально випивала їхню красу, їхню молодість». Ці та інші думки потім знайдуть своє художнє втілення у диалогі «Таврія», «Перекоп» та інших творах.

Ось як згадає Олеся Терентійович про роботу над цими романами: «Древня Таврія дивно помолоділа. Помолоділи красень Херсон і Асканія-Нова. Херсон... Я знаю і люблю його давно — і в цьому є, звичайно, свої особисті причини: декілька літ наполегливої праці я провів під його гостинним дахом, пра-

Світлана Параскевич

математичного аналізу, писала вірші, вербальні портрети, акровірші, казки. Її лірична душа прагнула гармонії не тільки в строгих математичних формулах, а й в людських стосунках, вималюванням уявою образів та відчуттям непередбаченого: *Життя коротке й довге одночасно, Тому не відкладайте добрих справ, А поспішайте, щоб сказати вчасно Слово подяки тим, хто чути його мав.*

Нагороджена знаком «Відмінник освіти України» (1996), удостоєна звання спеціаліста вищої кваліфікації та вчителя-методиста, Світлана Павлівна в останні роки життя тремтливо будувала дитячі вірші, де кожне слово — радісна усмішка й бентега малечі. Упорядковуючи архів Лани, батько натрапив на прони-

живі дитячі казки, з якими Світлана не поспішала до юних читачів, вдосконалюючи їхній духовний та художній рівень. І коли Лана Світ пішла у далекі світи, з'являється завдяки батьковій книжечка «Журавликові пригоди», де натрапляємо на бентежні рядки:

Летіли журавлі додому Великим і згуртованим ключем, Забули негарзди і утому, Хоч іноді стрічали й сніг з дощем...

Її Журавлик-Павлик сьогодні нестримно летить у неозорний простір, стверджуючи одвічні людські духовні цінності: любов, добро, правду, красу, вірність, волю... На його шляху трапляються різні пригоди та перешкоди. Та він завдяки наполегливості, кмітливості, добродушності долає їх, щоб допомогти тим, хто потребує цього, хто в біді не може зарадити собі. І Журавлик-Павлик виправдовує їхні сподівання. Він рятує з вогню дитину, яка виявилася єдиним нащадком короля, визволяє з неволі красуню Лану та допомагає верховинцю Первовітову поєднати з нею свою долю. Звільняє з полону Журавочку Біле-Пір'ячко, викриває злочинні дії хакера Підлоуса і повертає гроші на весілля королівни, дружачи з Удавом-велетом, звільняє від чаклуна Журавочку, злагоджено діє з ковалем Тарасом-Викрутасом...

Журавлик-Павлик дуже любить рідну землю, і робить все, що в його силах, щоб на ній панувало щастя. І зове у свій політ усіх сміливців, щоб допомагати людям, творити добро. І хто прочитає про нього, стане його однодумцем і спільником. Стане сильнішим, красивішим, щедрішим і буде готовий з ним до польоту. «З Журавликом-Павликом я

полечу», — ймовірно, останні думки-мрії талановитої поетеси.

А так багато пишу про Світлану Павлівну тому, що вона навчалася в аспірантурі й захищалася в Національному педагогічному університеті імені М. Драгоманова, якому присвятила вірш, про неї викладачі згадують з теплом і шанованню. Тут видали її три книжки: «Дивосплетіння ліній», «Астроїд» — це цікаво і «Сім уроків астроарту», які її сьогодні не залежуються на полиці бібліотеки — студенти вдячні авторці, вона живе у своїх творах. «Творчість — це дуже жорстокий марафон. Про це слід пам'ятати і розраховувати свої сили», — занотувала Світлана Павлівна у нотатнику справедливий афоризм.

...Чим більше лягає на плечі років, тим настирливіше насадають спогади. За переказами валів ковили у херсонському степу, гамірного південного міста та краю, оспіваного Гончарем, озивається спомином у серці невтомного Параскевича минуле, зроблене в школі та ВНЗ, надруковане на сторінках газет і журналів, книжок і монографій, мовлене на багатьох творчих вечорах. І ніяк не заспокоїться цей невтомний трудяга, відданий родині й українському слову. І тому його видання та публікації цікаво читати не лише нині, а й захоплююче — майбутнім поколінням, бо там — правда, там формується собори людських душ.

Насамкінець зазначу — Павлові Кіндратовичу нині дев'яносто один рік...

Віктор ЖАДЬКО,
доктор філософських наук,
професор Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова,
радник міністра культури України, письменник

Олеся Гончар серед херсонців

П. К. Параскевич

НОВЕ ЖИТТЯ СТАРОЇ ШКОЛИ

У селі Мізяків Калинівського району на Вінниччині відкрито навчально-виховний комплекс ЗОШ I-III ст. — дитячий садок.

У мальовничому куточку Поділля при впадінні річки Згару в Південний Буг розкинулось славне своїм героїчним минулим велике село Мізяків, засноване в XIV столітті. Його жителі брали активну участь у національно-визвольній війні українського народу за свою волю та державну незалежність під проводом славного сина України Богдана Хмельницького. В 1735 році чимало з них приєдналось до повстанців — гайдамаків.

Під час Великої Вітчизняної війни частина мешканців села пішла до партизанського загону, який базувався у Чорному лісі. Активним учасником українського національно-визвольного руху 1917-1919 рр. був уродженець села, видатний український етнограф, фольклорист, історик, громадсько-політичний діяч Валеріан Васильович Боржковський (1864-1919 рр.). Його брат, протоієрей Василь, одружився з племінницею українського поета-класика, першого міського лікаря Ялти Степана Руданського (1834-1873 рр.) Софією, донькою Ольги Руданської, в заміжжі Комарницької.

З ініціативи їхнього батька, протоієрея Василя Григоровича Боржковського, у 1902 році була побудована двокласна церковно-

парафіяльна школа. З часом тут виник комплекс за рахунок спорудження декількох шкільних приміщень. Досі зберігся і функціонує перший будинок школи, збудований отцем Василем.

У 2012 році з ініціативи дирекції школи та Калинівської райдержадміністрації, за підтримки батьківського комітету, сільської громади, батьків та спонсорів приміщення старої школи було реконструйоване під сучасний дитячий садок. Школа набула нового статусу і називається «Мізяківський виховний комплекс ЗОШ I-III ступенів — дитячий садок».

На ці потреби витрачено 160 тисяч гривень. З них 45 тисяч з місцевого бюджету, а решта за рахунок спонсорів та батьків. Дитячий садок розрахований на 20 дітей з трьох до шести років. Малят дошкільного віку в селі 42. За необхідності є можливість збільшити кількість місць. Всього у виховному комплексі — 88 дітей. Завдяки відкриттю дитячого садка в селі з'явилося шість нових робочих місць.

Вранці 22 вересня біля святково прибраної школи зібралась чи не вся сільська громада. В руках учасників — квіти. Хоч на дворі було по-осінньому прохолодно, настрої людей був піднесений — адже село відзначало подвійне свято — 110-ліття школи та відкриття

нового навчально-виховного комплексу.

На врочистості приїхав правнук засновника школи, військовий лікар з Житомира Олексій Васильович Боржковський.

Про минуле й теперішнє села говорили голова Калинівської райдержадміністрації Василь Поліщук, заступник начальника відділу освіти Ірина Лонська, сільський голова Володимир Ляшко. Директор мізяківської

школи-садочка Марія Яремчук, зокрема, сказала: «Ми пам'ятаємо і шануємо засновника школи Василя Григоровича Боржковського, його слова про значення школи в житті села і людини передаються від покоління до покоління: «Школа, браття, в приході — як душа в тілі людини, це — мала церква, це — мати дітей наших. У школі діти ваші будуть навчатись всьому доброму і святому...»

І доказ цьому — активна співпраця вчителів, батьків у вихованні та навчанні юного покоління; це і прیزові місця тутешніх учнів на предметних районних, всеукраїнських конкурсах, музичних фестивалях.

Олексій Боржковський подякував учасникам свята за шану до свого прадіда, до родини Руданських — Комарницьких — Боржковських, збереження та примноження розпочатих ними добрих справ. Побажав успіхів педколективу школи, громаді села у вихованні та навчанні юного покоління.

Ольга ЮРЧИШИНА,
головний бібліотекар наукової бібліотеки Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова, краєзнавець

с. Іванів, Вінниччина

На фото: біля Мізяківської середньої школи — Олексій Васильович Боржковський, правнук засновника школи та її першого директора протоієрея В. Г. Боржковського

Михаил
ЛУКИНЮК

КРАТКИЙ ЭКСКУРС В КРЫМСКО-РОССИЙСКО-УКРАИНСКУЮ ИСТОРИЮ С ОТДЕЛЬНЫМИ ФРАГМЕНТАМИ ИЗ ДИСКУССИЙ АВТОРА В ИНТЕРНЕТЕ

(Продовження. Поч. у № 31-41)

2.5. Терминологическое шарлатанство: ПСЕВДОТОЖДЕСТВЕННОСТЬ ПОНЯТИЙ «РУСЬ» И «РОССИЯ». Как соотносятся эти названия на практике? Для многих толкователей «от истории», а равно и императоров эти два термина безальтернативно тождественны. Да и для «простых» граждан (и не только в России) они привычно-тождественны. Однако тем, кто не ограничивает своё познание истории России (название искусственное, введённое в 1721 г. Петром I, приложившим немало усилий и денег, дабы через подкупленные средства массовой информации — тогда куранты — принудить Европу, которая упорно продолжала называть новоимперское образование Московской, к «правильному» названию — об этом далее) форумными пересудами, надеюсь, известно, что название Русь (в действительности, никакая не Киевская — просто Русь, т. к. иных не было, а «Киевскую» ввели те же «державники», чтобы потом утверждать, что на самом деле «Русей» было много, искусственно вводя вымышленные — Владимирскую, Суздальскую, Московскую и подобные «Руси», чтобы среди них и подлинная Русь со столицей в Киеве выглядела только, как одна «из равных») никакого отношения к северо-восточным территориям не имеет.

Даже такой монархический патриот России, как С. Соловьев (автор 29-томной «Истории России»), четко отделял северную Московию от Руси — например, на стр. 107 «Чтений» (1989) читаем: «Юрий Ростовский выступил в поход (в году 1157-м. — М. Л.) на Русь». Причину такого выделения объясняет сам Соловьев (там же, стр. 105), «потому что Русью собственно называли один Киев с округом», то есть Киевскую землю [в другом месте (1896. — Кн. 1, т. I-V. Том I. — С. 19) он называет ее «Киевской областью»] и характеризует как «Русь в самом тесном смысле». А В. Ключевский даже охарактеризовывает СЕВЕРНЫЕ ЗЕМЛИ, в частности РОСТОВО-СУЗДАЛЬЩИНУ, на которых, собственно, состоялось «образование... великорусского племени», как край, «который лежал ВНЕ старой коренной Руси и в XII в. БЫЛ БОЛЕЕ ИНОРОДЧЕСКИМ, ЧЕМ РУССКИМ КРАЕМ», поскольку там «в XI-XII вв. жили три финских племени: мурома, меря и весь» (1904. — С. 358-359)¹.

Не было никакой путаницы с этим и у простых жителей северо-восточных земель. Вот, например, что говорили «ростовцы и суздальцы, и переяславцы, и вся дружина, от мала до велика, свехавшись во Владимир» (Лаврентьевская летопись..., 1962. — С. 371) после убийства А. Боголюбского, зарезанного собственными слугами в 1174 г.: «князь наш убит, а детей у него нет, сынок его в Новгороде, а брат в Руси (обратите внимание, Новгород — не-Русь)². — М. Л.), за кем и хотим послать в свои князья». Не удивительно, что, как подчеркивал известный исследователь рукописей акад. П. Толочко, «письменные источники Н И Г Д Е НЕ ОТРАЗИЛИ названия «Русь» применительно к севернорусскому населению» (Толочко..., — К., 1987. — С. 35)³.

А вот, скажем, современник Игоря и Ольги византийский император Константин Багрянородный вообще ограничивал Русов одним только Киевом: «Когда наступает ноябрь месяц, князья их тотчас выходят со всеми Русами из Киева и отправляются в половец, т. е. в круговой обезд и именно в славянские земли Древлян, Дреговичей, Северян (восточное по отношению к Киеву племя, получившее название от «сивер» — восток. — М. Л.) и остальных славян, платящих дань Русам. Прокармливаясь так в течение целой зимы, они в апреле месяце, когда растает лед на реке Днепре, снова возвращаются в Киев» (Известия византийских..., 1934. — С. 10).

В то же время значительно более «поздний» историк Н. Карамзин, известный, как утверждает Г. Макогоненко (Карамзин, 1988, с. 19), тщательностью, с которой он «изучал русские летописи», спекулируя на обманчиво-кажущейся созвучности древнего слова «русский», как писано в летописях, и более позднего неологизма «русский», не моргнув глазом и не поперхнувшись, заявил, руководствуясь известным «державным» интере-

сом (там же. — С. 220), будто бы, «по словам древнего Олега», Киев — «мать городов русскийских». Впрочем, это далеко не предел — он постоянно злоупотреблял терминами «Россия» и «россияне» всюду, где следовало бы писать «Русь», «русичи», «русинь». В частности, рассказывая о правлении киевского князя Олега, пишет (там же. — С. 121): «В Олеговых условиях с Империей (Византией. — М. Л.) сказано, что грек, ударив мечом россиянина (и это в договоре 907-го или 911 года! О, мудрые греки, до появления самоназвания «Россия» должно еще пройти восемь веков — да и после того Европа долго еще будет называть ее Московской, — а они уже, оказывается, далеко вперед пошли в официальном государственном документе «россиянин!» — М. Л.) или россиянина грека, обязывался оплатить за вино 5 литр[ов] серебра. Россияне брали также в Царьграде за каждого невольника греческого 20 золотников». Если уж «россияне», то, вероятно, более соответственно было бы говорить «в Стамбуле», а не «в Царьграде». Но излишне и отмечать, что эта выдумка целиком лежит на совести упомянутого историка, потому что в действительности читаем, например, в докладе Всероссийскому археологическому съезду, который проходил в 1911 г. в Новгороде (Паллака, 1915. — С. 13), в том договоре одну из высоких сторон именовали «Русанями» и «Русью», а другую — «Христианами» и «Греками». Ну, а относительно общепринятых для многих русских историков употреблений названия «Россия» всюду, где всякий историк безоговорочно должен был бы употреблять название «Киевская Русь», то их и считать невозможно...

Как подчеркивает доктор исторических наук Леонид Зализняк (1996. — С. 46), «Россия и Белоруссия — наследники древнего Киева в той же мере, в какой Франция — потомок древнего Рима (румыны, потомки древних фракийцев, настолько «романизовались», что даже названием своего этноса и государства взяли производную от Рима, однако им как-то и в голову не пришло присоединить к своей истории тысячелетнюю историю Римской империи. — М. Л.), Соединенные Штаты — преемник Лондона, а Мексика и Аргентина — наследники испанского средневекового Мадрада». Именно в этом, считал упомянутый профессор К. Кавелин (1897. — С. 599), как раз и «заключается интимная, внутренняя история русского народа», которая «до сих пор как-то остается в тени». А между тем, отмечал этот историк, «именно в ней и лежит КЛЮЧ ко всему ходу русской истории». Однако российская историческая наука до сих пор предпочитает не обращаться на тот «ключ» никакого внимания (впрочем, подвижки, несомненно, есть — даже у В. Путина, который, как сообщила московская газета «Версия», в ноябре в 2001 г. «потратил почти полтора часа на встречу с историками» в Кремле по проблеме исторического наследия). А что уж говорить о выросших на привычной лжи «простых» великороссах!

Между тем, даже при Петре I Европа признавала, что существует Московия, а никак не вымышленная «Россия», чем чрезвычайно раздражала новоиспеченного императора. И с этим «безобразием» очень серьезно боролись, всячески пропагандируя «новую» Россию. Вот что, например, по приказу царя писал князь Меншиков московскому послу в Копенгагене В. Долгорукову (Соловьев, 1963, том 17. — С. 333): «Во всех курантах (тогдашних газетах. — М. Л.) печатают государство наше Московским, а не Российским, и того ради извольте у себя сие перестеречь, чтобы печатали Российским, о чем и к прочим ко всем дворам писано». Правда, и сами россияне, или же москвиты, уже после провозглашения «царем-реформатором» нового названия империи, во избежание возможных недоразумений, использовали и старое название. Так, заказанная новоиспеченным императором в начале 1720-х гг. «Новая достоверная вся Европы карта» (авторы А. Ф. Зубов, П. Пикарт и ученики), кроме основного названия «РОССИЯ», была дополнена НЕОБХОДИМЫМ РАЗЪЯСНЕНИЕМ: «Или МОСКОВИЯ» (Алексеева, 1990. — С. 146).

А вот один только штрих к тому, как «перестерегали» — из доклада российского агента Я. Толстого шефу российской полиции из Парижа (Тарле, 1937. — С. 567): «Столбцы пяти газет (приведены их названия. — М. Л.) будут в моем распоряжении, как

только я получу средства для их поощрения. Для достижения хороших результатов необходимо было бы, помимо прочего, основать собственную газету и иметь ее всецело в своем распоряжении, поручив ведение её п о д с т а в н о м у (разрядка Е. Т. — М. Л.) лицу». И эта тактика тайных финансовых инъекций, которая, конечно, не ограничивалась подкупом одних лишь «курантов», позволяла достаточно быстро достигать ожидаемых результатов — уже во времена Тараса Шевченко краденое название «русский» и придуманное «Россия» Европа признала⁴. И не только признала — привычка замещать этими названиями все народы, которые входили в состав Союза, да и весь СССР в целом стала таким устоявшимся стереотипом, что до сих пор слышим о «достижениях русских» в освоении космического пространства, создании атомного оружия и тому подобное и даже о «большой победе русского народа над фашизмом», как будто многочисленные другие «братские народы» не имели к этому ни малейшие отношения...

2.6. Именно для присвоения чужого имени (Русь) и чужой истории с целью «облагораживания» отброшенной собственной (угрофинской) надо было во что бы то ни стало доказать, что УКРАИНА — НИКАКАЯ НЕ РУСЬ, А ВСЕГО ЛИШЬ «ОКРАИНА» МОСКОВИИ-РОССИИ. И «доказывалось» это не только «историками», но и на уровне державных институций. Так, например, в своем «Докладе Министру внутренних дел о мероприятиях против украинского народа» от 4 февраля в 1914 г. полтавский губернатор фон Богговут (Кучерук, 1991) среди прочего требовал также «всеми способами искоренить употребление названий «Украина», «украинский», «составить правдивую (кремлевские великодержавники да их прислушники в Украине и ныне пытаются воплотить в жизнь этот завет, протягивая создание общей «правильной» истории. — М. Л.) историю малорусского народа, в которой разяснить, что «украина» — это «окраина» государства в былые времена... и что никогда украинского народа не было...»

Общеизвестный бред, развенчивать который — много чести. Но все же любопытно, «окраиной» какого государства в конце XII ст., когда название «Украина» впервые встречается в летописных источниках (это вовсе не означает, что именно тогда она и возникла, однако более ранние источники не дошли до нас, в частности и потому, что, как отмечал М. Грушевский, «сознательно уничтожались»), можно было бы считать огромную империю, которой еще была на то время Киевская Русь?

Хотя господин губернатор и не уточняет, какое именно «государство» он имеет в виду, однако никаких сомнений относительно этого не возникает — не он первый... Правда, тогда придется «поправить», скажем, известного исследователя истории Москвы С. Бахрушина, который, напомиая, даже на конец XIII ст. определял «первопрестольную» как «захолустную» [и вообще говорить хотя бы о началах российской государственности на ту пору еще не приходится, поскольку, как

отмечают самые последние российские академические исторические издания, сам только лишь «начальный этап формирования» великорусского этноса «пришелся на XIV столетие» (Русские, 1997. — С. 16)]. Да и по оценке известного историка и публициста XIX ст. Михаила Драгоманова (1992, с. 43), Москва к тому времени еще «была дикая и не знала второго писательства, кроме церковного». А потому «читала Московщина в книгах не о народничестве ереськом и римском, а о библейских царствах; видела перед собой примеры не итальянских народничества, не Англии, не Швейцарии, не Голландии, а татар казанских, астраханских с их ханским самоуправством». Вот к какому «центру» примкнула на самом деле «окраинная» Украина.

Да и Польша (есть и такой вариант: ибо, мол, была «окраиной» польского государства) «в 12-13 вв. пережила период феодальной раздробленности» и только «в 14 в. польские феодалы захватили большую часть Галицко-Волынского княжества» (Украинский Советский..., 1988, т. 2. — С. 719), то есть на то время только начинался процесс «собирания» польского королевства.

Вот и для упомянутого А. Ананьева, взявшегося за исследование «тысячелетней заадаки» России, «русское» и «российское», даже при исследовании самого глубокого прошлого, это — практически синонимы (1993. — С. 18), а «Русь», и даже готская империя Германариха (IV ст. до Р. Х.) — не что иное, как «территория будущей России» (там же. — С. 27). А вот об Украине или украинцах, что тысячелетия населяют именно эту землю — ни полслова, как будто и не существовало их в природе ни тогда, во времена Руси, ни теперь. Поэтому выведенный автором круг исторического наследования: «Многоплеменная Русь Киевская — многоплеменное Московское государство, то есть Московия, — еще более многоплеменная Россия, СССР — и опять Россия» (там же) — тщательнейшим образом замкнут, чтобы, не дай Бог, кому-то не взбрело на ум в круг этот впихнуть — хотя бы боком — даже само упоминание об Украине.

Между тем, это далеко не единственный случай подобного подхода к истории. Так, автор новейшей, «порой парадоксальной» версии исторического пути России А. Бушков (1997), ссылаясь на «главный труд жизни... несправедливо забытого» российского историка А. Лызлова, в которой тот, в частности, (с. 133) «помогает с р е д и (разр. А. Б. — М. Л.) славянских племен: москвы, россиян (понятно, почему новейшему реформатору так не глянулся «старец Нестор», которого он «забрасывает» аж в XV-XVI ст. — М. Л.), литвы... европейских татар», в своем рассказе «о галицком князе Мстиславе Удалом» называет русские войска, которые участвовали в битве на р. Калке в 1223 г., «российскими полками». Поэтому не удивительно, что в разломе — на сотнях страниц — анализе истории Руси (автор никоим образом не связывает ее с Украиной) этот исследователь даже не вспоминает об автохтонных жителях тех мест — украинцах — как о полноправном субъекте исторического процесса.

(Продовження буде)

¹ И не просто инородческим. Как признает в изданной Академией наук СССР 12-томной «Истории СССР с древнейших времен до наших дней» (1966, т. I. — С. 587) Б. Рыбаков, от середины XII ст. у Киева «были два постоянных направления борьбы, которые требовали постоянной готовности. Первое и главное всего — это, понятно, Половецкая степь. Вторым направлением борьбы было Владимиро-Суздальское княжество (то есть последнее было ПОСТОЯННО ВРАЖДЕБНЫМ РУСИ. — М. Л.). От времен Юрия Долгорукого северо-восточные княжества, освобожденные своим географическим положением от необходимости вести постоянную войну с половцами, НАПРАВЛЯЛИ СВОЮ ВОЕННУЮ МОЩЬ НА ПОДЧИНЕНИЕ КИЕВА». А начиналась эта долговременная агрессия против Руси из печально известного похода А. Боголюбского на Киев...

² Исследователи летописей на самом деле, отмечает известный историк С. Высоцкий (1998, с. 56-57), в частности Б. Рыбаков (1982. — С. 62) и В. Седов (1999, — С. 79), северные города — «Новгород, Смоленск, Владимир-на-Клязьме, Суздаль, Рязань, Полоцк, а также некоторые юго-западные города» считают такими, что «в то время были не связаны с Русской землей, Русью». А потому, убежден С. Высоцкий, «трудно представить, чтобы летописец в XI-XII ст. назвал города Новгородской, Смоленской или Ростово-Суздальской земель «русскими», имея в виду их население», т. к. это были «повластные Киеву вассальные, ПО СУТИ КОЛОНИАЛЬНЫЕ, земли, которые платили дань и административно зависели от столицы и ее власти. По выражению Константина Багрянородного, это — «внешняя Русь».

³ Но эти хорошо известные факты ничуть не смущают современных российских историков. Прибегнув когда-то к подобным перекурчиваниям, что кричаще грешат против исторической правды, они — воспользуемся выражением А. Преснякова — возвели их в ранг «исторической аксиомы» и так срослись с ними, что вовсе не замечают (или делают вид) их очевидной ошибочности. А потому очень болезненно реагируют на любые попытки эти недостатки исправить. «...Сейчас в научной литературе, да и среди широкой общественности набрало силу мнение, — сетует известный славист-языковед, член-корреспондент АН СССР А. Трубачев (1987), — что, якобы неудобно называть нашу начальную письменность и ее язык «русскими», поскольку это общее наследство языка и культуры не только россиян, но и украинцев, и белорусов». По мнению ученого, такой подход является ярким примером того, как, исходя из правильной предпосылки, прибегают к неправомерным выводам. «Ведь Русь X-XII веков, — убеждает он огромную аудиторию читателей газеты «Правда», — сама себя иначе и не называла, а только Русью, Русской землей», делая вид, будто не знает, что в те времена Русью себя называла **вообще не та** «земля», на которой позже, — значительно позже! — начала создаваться современная Россия. Эта умышленная путаница в конечном итоге бросилась в глаза и зарубежным историкам. «Упорно путая Московию-Россию со всей Русью», подчеркивает и упомянутый Н. Дэйвис (Дэйвис..., 2000. — С. 407), «россияне крайне тенденциозно толковали историю». И, добавив, продолжают в том же духе навязывания лжи и замалчивания правды.

⁴ Начиная от Вольтера и Дидро и кончая многочисленной когортой современных деятелей и целой сетью разнообразных движений и партий с их газетами и издательствами в странах Запада вплоть до начала 90-х годов XX ст., Москва, используя разнообразные формы скрытой финансовой поддержки, традиционно щедро вознаграждала их за плодотворную деятельность над созданием привлекательного имиджа Российской империи во всех ее разновидности.

⁵ А вот сам Кобзарь «не признавал и постоянно употреблял лишь «москаль», «московский», «Московщина», как не признавал Московщине права на какое бы то ни было наследство Русской державы IX-XIII вв. со столицей в Киеве...» (Овчар, 1995).

ПРАВДА, ЛЮБОВ І СИЛА ТЕАТРУ

Поверніть на сцену «Сільву», — просили, настійно вимагали глядачі багато років у дирекції Кримського академічного українського музичного театру. І це відбулося 12 жовтня нинішнього року. Прем'єрою цієї популярної та улюбленої в усьому світі оперети І. Кальмана, що в авторській редакції під назвою «Королева чардаша» розпочала триумфальну ходу в 1915 році, театр відкрив свій новий 58-й сезон.

ВІВАТ, ОПЕРЕТА!

У новій постановці, приуроченій 130-річчю з дня народження угорського композитора, вже майже не залишилося нікого з попереднього складу виконавців ролей. Головних героїв грають молоді артисти, лише Валерій Карпов, народний артист України, який 25 років тому виконав роль Боні, тепер став на сцені старшим за віком Феррі. А історію аристократа Едвіна та артистки вар'єте Сільви пристрасною музичною мовою блискуче розповідує заслуженого артиста України Владислава Чернікова та заслуженої артистки АРК Тамари Гончаренко.

Традиційний сюжет про світ, де є щирість і непорозуміння, найважливіше — фальш, пристрасть і злоба, з'єднується вокальними партіями, грайливими діалогами, запальними танцями в яскраве і динамічне феєричне видовище. Такий сценарій просто не має права на нещасливий фінал. І спектакль справджує сподівання глядачів. Із багатьох жінок на світі для героя І. Кальмана з першої до останньої хвилини третьої дії кумиром є одна. Їхнє взаємне захоплення, дружба і молодість завершуються щастям кохання, співзвучним людям у минулі віки і сьогодні. За це «Сільву» справедливо називають оперетою всіх часів і народів.

Цією постановкою театр підтвердив свою добру традицію розпочинати кожний новий сезон прем'єрою. І вона буде в цьогорічному репертуарі не одна, — сказав на прес-конференції директор театру, заслужений працівник культури України Володимир Загурський. Він вибачився перед журналістами за тимчасові незручності, пов'язані із закриттям входу в адміністративну частину приміщення. Останні штрихи в його прикрашанні перед відкриттям сезону роблять ремонтники і, як завжди, не встигають.

Якщо раніше ми шороку зі своїх прибутків витрачали близько п'ятдесяти тисяч гривень на косметичні ремонти, то нинішнього року ця сума буде більшою в десять разів, — сказав В. Загурський. — За фінансової підтримки Ради міністрів АРК відремонтовано закусільну частину театру, гримувальні кімнати артистів.

Минулий театральний сезон, за його словами, був дуже успішним для трупі. При плані 231 спектакль зіграно 316, тобто сцена була в дії майже щодня, а інколи — і по два рази на день. Обслужено близько 120 тисяч глядачів, отримано 3 мільйони 450 тисяч гривень доходів. Це найбільша за останні роки сума, яка зростала в цифровій прогресії від 200 тисяч до 500, від 1 мільйона до півтора, дох.

Однак навіть з досягнутим власним фінансовим рекордом театр не може собі доз-

волити розкішний шик, бо після оплати всіх рахунків за енергоносії, які можуть вбити і закрити будь-який заклад, добових працівникам на гастролях та інших господарських витрат йому з кожної заробленої гривні, як не рахуй, залишається 25 копійок. Не отримуючи за останні п'ятнадцять років з державного бюджету фінансової підтримки, колектив багато що робить не за рекомендованим штатом чи кошторисом, а всупереч йому: ставить спектаклі, на які в інших театрах витрачають вдвічі більші суми (постановка «Сільви», наприклад, обійшлася в 40 тисяч гривень при потребі 80-100 тисяч),

і спробувати змінити життя. Її постановку здійснив головний режисер театру, заслужений артист України Юрій Федоров. А для своєї наступної прем'єри в новому сезоні він обрав яскравий, пластичний, з внутрішнім драматизмом матеріал комедії абсурду «Давай займемося...» В. Красногорова. Її постановка, здійснена понад десять років тому в Росії відомим режисером Романом Віктьком, з успіхом йде більш як у двадцяти країнах світу.

Спектакль порушує головну проблему сучасності: при певному благополуччі людей виникає повний дефіцит спілкування, інтересу одне до одного, — говорить

У ролі Сільви — Т. Гончаренко

На прес-конференції: О. Бикова, Т. Снегір'єва, В. Загурський, Ю. Федоров

оцінює при стартовому окладі артистів 1700 гривень їхню високу майстерність і професіоналізм з коефіцієнтом «два». Економія в затратах досягається за рахунок пошуку творчих рішень в оформленні декорацій, пошитті костюмів, які повинні бути не просто дорогими, як у реальному житті, а дорого виглядати зі сцени як об'єкт зображення, антураж. А тут можливі комбінації зі шматків дорогих і дешевших тканин.

ВІЧНІ ЦІННОСТІ ТА ПРІОРИТЕТИ, ПРОДИКТОВАНІ ЧАСОМ І ПОЧУТТЯМИ

У насиченій жанровій і творчій палітрі театру кримський глядач ознайомився в травні цього року з виставою «Американська комедія» за п'єсою відомого американського драматурга Д. Патріка «Чи не пришити стареньку?!», співпереживаючи самотній бабусі Памелі, яка допомагає новим знайомим — шахряям Бреду, Солу та Глорії замислитися над своїми вчинками

Ю. Федоров. — Повноцінні почуття і тривалі уподобання підмінюються контактами без будь-якого обов'язку, іншими викривленнями і деформаціями соціуму.

Фраза із назви п'єси «Давай займемося...» повторюється безліч разів, однак секс, про який тільки й говорять персонажі, — просто підміна істинного смислу того, що чекають вони одне від одного. Самого сексу немає на сцені. Переживання і розчарування дійових осіб передаються в пронизливих діалогах, снах і фантазмагоріях, з'єднаних музикою і пластикою балету в джаз-модерн. І це не вульгарно, не банально і цілком пристойно. Це вистава для дорослих, на яку діти до 18-ти років не допускаються. Її називають занадто авангардною для провінції, столичною. Однак Ю. Федоров знімає вуаль з цієї теми і доводить її актуальність та своєчасність на кримській сцені.

Цією постановкою театр оперативно реагує на сучасні запити глядачів, розмовляє з ними зі сцени мовою мистецтва драматургії про проблеми в суспільстві, які порушуються телебаченням, кіноіндустрією, на сторінках інтернету. Планується організація колективних переглядів спектаклю студентською молоддю з подальшим обговоренням.

Відповіді на складні запитання, пов'язані з поняттями свободи совісті і творчості, змушує шукати і постановка режисером Віктором Гуменюком драматичної поеми «Оргія» Л. Українки. Цю драму життєвих позицій відзначено дипломом «За вірність античній темі» на цьогорічному XIV Міжнародному фестивалі античного мистецтва «Боспорські агонії».

При високій конкуренції між театрами Сімферополя побила всі рекорди популярності рок-опера-балет «Юнона та Авось», яка два роки в українському театрі збирає аншлаги. На 70 відсотків заповнюється його зал на показах й інших вистав, що знаходяться в репертуарі по два-три роки. Їх змогли побачити також глядачі кримських міст — Ялти, Євпаторії, Севастополя, Джанкою, Красноперекопська, куди щороку театр виїжджає у курортний сезон на гастролі. А розпочинаються вони навесні і завершуються восени традиційно в Керчі, у великому залі будинку культури «Корабел». Тут демонструються за один виїзд повноцінні, з усіма декораціями, шість спектаклів, у тому числі два прем'єрних, які жодного разу не повторювалися. І це викликає інтерес у публіки, а колективу забезпечує тридцять відсотків прибутків від загальної театральної-гастрольної діяльності.

НА СПЕКТАКЛІ — ВСІЄЮ РОДИНОЮ

Прем'єри і постановки, визнані кращими в минулих театральних сезонах, у нинішньому будуть показані в рамках п'яти напрямків абонементів. Їх можна придбати в касі театру до 24 жовтня. За підрахунками дирекції, користування ними на 30 відсотків дешевше, ніж разова купівля квитків на спектаклі. Абонемент № 1 «Національний», наприклад, включає в свою програму україномовні вистави «Оргія», «За двома зайцями», «Енеїда», «Майська ніч», «Циганка Аза», «Сорочинський ярмарок». Нині здійснюється підготовка до постановки мюзиклу «Лісова пісня» за драмою-феєрією Л. Українки, що є вершиною її творчості.

Усією родиною в зручний час вихідних днів можна по-

дивитися вистави різних жанрів за абонементом «Сім'яний», а за «Дітячим» — музичні казки, чарівні фантазії, шоу з пригодами і навіть піратський бойовик, як у кіноустанові.

Прекрасний світ музики (абонемент № 4) — це феєрія живого звуку з підготовленого театром під керівництвом головного диригента, заслуженого діяча мистецтв АРК Олександра Коваленка циклу концертів симфонічних творів П. Чайковського, С. Прокоф'єва, Г. Свиридова, В.-А. Моцарта... З шедеврів української класичної музики прозвучать твори С. Гулака-Артемовського і М. Лисенка. Щоб слухачам не було сумно на концертах, інструментальна музика супроводжується візуалізацією. Цей технічний прийом використовує нині лише театральний Київ, тож усі шість минулорічних симфонічних програм українського театру стали в Криму його оригінальним ексклюзивом.

П'ятий абонемент «Мистецтво балету», вперше запровадженій у нинішньому театральному сезоні, запрошує глядача до діалогу про вічні цінності мовою поетичного танцю. В його програмі — балети «Ромео і Джульєтта», «Бахчисарайський фонтан», «Дон Кіхот» та інші, вечори балету. Закінчено в репетиційному залі балет «Марні обережності».

Це наша десята за шість років хореографічна постановка, — повідомила головний балетмейстер, заслужений діяч мистецтв АРК Ольга Бикова. — Наступний етап роботи — репетиції на сцені поки що затримуються через неготовність костюмів.

У репертуарному портфелі театру на майбутнє знаходяться також оперета «Маріца», музична комедія «Пенелопа», мюзикл «Дванадцять стільців». Будуть у новому сезоні шоу і творчі вечори провідних вокалістів, концертів-калейдоскопів і мікропрограм, однак пріоритет надано музичним виставам. Кожним своїм виходом на сцену постановники та артисти реалізують як творчі особистості, а новаторське трактування класичної і сучасної драматургії, лицедійства з використанням синтезованих технологій світла і кольору, за яким ретельно стежить Ю. Федоров, робить театр одним із флагманів культурно-мистецького життя на півострові.

Валентина НАСТІНА

Дует В. Чернікова і Т. Гончаренко

Фото О. Носаненка

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театраліно-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою — <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com